

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ЧЕТВЪРТА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

12. заседание

Вторникъ, 17 ноемврий 1942 г.

(Открито въ 16 ч. 30 м.)

Председателствувалъ председателятъ Христо Калфовъ. Секретари: Николай Султановъ и Стефанъ Багриловъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	По дневния редъ:	Стр.
Отпуски	257	Проектоотговоръ на тронното слово (Първо четене — продължение на разискванията и приемане, Приемче и на второ четене)	257, 274
Питане	257	Говорили: М-ръ Н. Захариевъ	257
Предложения	257	М-ръ П. Габровски	265
Законопроектъ	257	М-ръ-предс. Б. Филовъ	271
		Дневенъ редъ за следващото заседание	275

Председателъ Христо Калфовъ: (Звъни) Присъжествува въ нужния брой народни представители. Отварямъ заседанието.

(Отсъствуватъ народните представители: Александър Гатевъ, Александър Симовъ, Александър Радоловъ, Атанасъ Поповъ, Георги Чалбуровъ, Георги Стояновъ, Георги Тодоровъ, инж. Димитър Митковъ, Дочо Христовъ, Иванъ Батембергски, д-ръ Иванъ Вазовъ, Илия Славковъ, Лазаръ Поповъ, Маринъ Тютюнджиевъ, Матю Изановъ, Милети Начовъ, Петко Кършевъ, Петъръ Марковъ, Петъръ Думановъ, Симеонъ Кировъ, Таско Стоилковъ, Тодоръ Кожухаровъ, Христо Таукчиевъ, Цвѣтко Петковъ и Цеко Дамяновъ)

Има да направи следните съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следните г-да народни представители:

Александъръ Симовъ — 4 дни;
Атанасъ Поповъ — 1 денъ;
Иванъ Батембергски — 4 дни;
Кирилъ Минковъ — 1 денъ;
Петко Кършевъ — 4 дни;
Петъръ Думановъ — 4 дни;
Цвѣтко Петковъ — 4 дни, и
Цеко Дамяновъ — 2 дена.

Постъпило е питане до г-на министър-председателя отъ ловчанския народенъ представител г-нъ Стоянъ Никифоровъ относно новото работно време въ държавните, общинските и автономните учреждения. Ще бжде препратено на г-на министър-председателя да даде отговоръ.

Постъпили сж:

Отъ Министерството на финансите — проекторешение за оформяване временния износъ въ редовенъ износъ на конопенитъ чулчета, употребени като амбалажъ на тютюна, описанъ по износни декларации № № 1212, отъ 1 май 1942 г., 1214, отъ сжщата дата, 1241, отъ 2 май 1942 г., 1242, отъ сжщата дата, и 1252, отъ сжщата дата, на Ломската митница и № № 505, отъ 18 мартъ 1942 г., 512, отъ 19 мартъ сжщата година, 545, отъ 20 мартъ сжщата година, 591, отъ 23 мартъ сжщата година, 689, отъ 28 мартъ сжщата година, 786, отъ 8 априлъ сжщата година, 800, отъ 8 априлъ сжщата година, 895, отъ 13 априлъ сжщата година, 917, отъ 14 априлъ сжщата година, и 921, отъ 15 априлъ сжщата година, на Пиротската митница, както и възвръщане на внесенитъ подъ депозитъ гаранции, служещи за обезпечаване стойността на тия чулчета.

Отъ сжщото министерство — проекторешение за одобряване на 17. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 26 октомврий 1942 г., протоколъ № 139, съ което се одобрява, предвидениятъ въ членъ 16 отъ закона за тютюна срокъ за изтръгването и изгарянето на тютюновитъ стълба да се продължи до 20 ноемврий 1942 г.

Отъ сжщото министерство — законопроектъ за правата, които министрите могат да възлагатъ на длъжностни лица отъ съответните министерства.

Раздадени сж на г-да народните представители.

Минаваме на дневния редъ — точка първа:

Първо четене проектоотговора на тронното слово — продължение на разискванията.

Има думата г-нъ министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Никола Захариевъ: (Отъ трибуната. Посрещнатъ съ ръкоплетскания) Г-да народни представители! Въ продължение на три дни народните избраници, които дохождатъ тукъ, въ тази свещена сграда, за да изкажатъ болките, мъките, разбиранията на българския народъ, съ загриженостъ се произнесоха върху пълнознатна външна, вътрешна и стопанска политика на правителството, съ загриженостъ отъ висотата на тази трибуна изнесоха всичките малки или голъми, приятни или неприятни последици отъ управлението на нашата стопанска, на нашата вътрешна и на нашата външна политика. Азъ съ голъмо внимание слушахъ дебатите, които се развиха тукъ. Слушахъ ги съ голъмо внимание заради туй, защото знамъ, че стопанските проблеми сж една отъ най-щекотливите, стопанските проблеми сж една отъ най-насъщящите, стопанските проблеми сж отъ най-голъмо значение въ този моментъ, защото, правилно разрешени, тѣ ще дадатъ и правиленъ обликъ на пълнознатна ни вътрешна политика. Много право каза единъ отъ говорившите народни представители, че отъ правилния ходъ и правилното разрешени на стопанските проблеми ще зависи и вътрешната политика, която въ такъвъ случай ще се основа на абсолютното доверие на българския народъ. Тѣкмо заради туй и вниманието на министра на търговията, промишлеността и труда трѣбва да бжде обърнато къмъ всички тѣзи факти, които се изнесоха отъ г-да народните представители. Тѣкмо заради това проблемите, които е изнесоха тукъ и се искаше да бждатъ разрешени, които се подхващатъ на вниманието на министра на търговията, промишлеността

и труда, бѣха отъ такова голѣмо значение, че действително заслужаватъ не само голѣмо внимание, но заслужаватъ да се взематъ всички сериозни мѣрки, за да може, въ изпълнение на даденитѣ препорѣжки, да се даде правилно разрешение на стопанската политика на страната.

Г-да народни представители! България въ настоящия моментъ не е едно изолирано стопанство. Ако бихме били само ние, ако зависѣше само отъ насъ, ако проблемитѣ, които се подхвърлятъ тукъ, и препорѣжитѣ, които се даваха, биха имали за последица само едно вътрешно уреждане на въпроситѣ, за да намѣримъ лѣкъ вътре въ страната, ние бихме се затворили дѣвъ, два, три, седмица, месецъ, година и бихме намѣрили разрешенията, необходими за правилното управление на всички до единъ щекотливи въпроси, които се повдигнаха тукъ. Тогава действително нашето народно стопанство би трѣгнало въ единъ пътъ, който би далъ абсолютно пълно задоволяване нуждитѣ на българския народъ. Но България се намира въ Европа. Европа въ този моментъ не, а отъ три години е опасана отъ желѣзния обръчъ на една абсолютна блокада на силитѣ, които се борятъ противъ европейския редъ и европейското стопанство. България ще тегли и ще понесе всички последици, които може да даде този новъ редъ, това стопанство въ Европа. Българското народно стопанство, българската търговия, българското производство, българскиятъ обмѣнъ, българскиятъ спокоенъ стопански животъ е 90% не, бихъ казалъ 99% въ зависимостъ отъ онова, което става въ цѣла Европа. А въ Европа днесъ, наредъ съ голѣмия политическия мирогледъ, който се създава по бойнитѣ полета отъ най-северната точка на европейския континентъ, отъ ледоветѣ на Мурманскъ, отъ сибирскитѣ степи до горещитѣ пустинни пѣсѣци на Сахара, въ Либия, въ Африка и навсякъде, където по моретата бродятъ германскитѣ подводници, а отъ друга страна плуватъ американскитѣ и английскитѣ параходи, войницитѣ отъ единия и другия лагеръ знаятъ, мислятъ и мечтаятъ, че на хоризонта на бойнитѣ фронтове ще се роди идеята за единъ по-другъ редъ, установенъ въ Европа и въ свѣта, и за едно по-друго социално разпредѣление на богатата, отколкото бѣше допреди почването на войната. Нима ние смѣтаме, че тѣзи, които проливатъ своята алена кръвъ, която се лѣе по бойнитѣ полета, които даватъ стоици хиляди жертви по всички бойни фронтове, върху гробовѣтъ на които се създава новиятъ свѣтъ, ще се помирятъ да остане досегашното положение? Нима тѣ щѣха да се борятъ и да умиратъ, ако не знаеха, че цѣлиятъ свѣтъ ще бѣде промѣненъ, че Европа ще добие по-другъ стопански обликъ и по-друга стопанска структура? Тѣмъ въ тази обстановка, въ която се развива Европа, и България, българската стопанска политика съ своитѣ малки крачки върви пътъмъ съ голѣмитѣ държави, които искатъ да установятъ новия редъ въ Европа и въ свѣта. А новиятъ редъ въ Европа и въ свѣта, г-да народни представители, не е само една мечта, която пълни умоветѣ на бойнитѣ противъ стария редъ на нѣщата. Стариятъ редъ на нѣщата си отива. Той бѣше като единъ призракъ, като единъ белегъ на оная капиталистическа, бихъ казалъ, на оная англо-капиталистическа система, която господствуваше въ свѣта.

Капитализмътъ, г-да народни представители, въ продължение на 100 години, въ XIX столѣтие, даде своитѣ ценни заслуги. Сторонникъ на принципа *laissez faire laissez passer*, той даде оня резултатъ, на който се ражда днесъ човѣкътъ, той даде потикъ на частната инициатива. Частната инициатива, обиграна въ продължение на цѣлъ вѣкъ, можа да достигне постижения, които дадоха потикъ въ техниката, потикъ въ земедѣлието, потикъ въ всички открития, които бѣха необходими за човѣшкия прогресъ и които сѣ сплитници на свободната капиталистическа промяна, която въ продължение на цѣлъ вѣкъ господствуваше въ Европа и свѣта. Но тази свобода, на която се развиваше капиталистическиятъ свѣтъ, тази пресловута свобода, съ която той искаше да намѣри основание за съществуването си въ всички слове, гонещи голѣмитѣ печалби, ние виждаме въ продължение на години да се изражда и да се злоупотѣблява съ нея. Но отъ господството на принципитѣ на капитализма, принципитѣ на свободата, свободното движение на стокитѣ, свободата на търговията и производството ние виждаме, че известни народи се задушиха. Тѣ се задушиха отъ свободата, която бѣше възвестена благодарение именно на този принципъ. Ние видѣхме, че лека полета отъ трѣстоветѣ въ голѣмитѣ държави, събиращи отдѣлнитѣ малки предприятия, и гѣвкавостта на голѣмитѣ капитали, събрани въ голѣмитѣ банки, свободата се намали. И докато капиталътъ, тази жива пантера въ стопанския животъ въ всѣка страна, можеше да бѣде обигранъ, въ голѣмитѣ трѣстове и въ голѣмитѣ банки той стана тежко

подвиженъ, не можеше свободно да манипулира. Той се облъскваше съ капиталитѣ на една или друга държава, и така въ Европа се обособиха голѣмитѣ държави, които бѣха тласнати отъ природата една противъ друга, и конфликтитѣ дойде. Той дойде, когато се облъскаха голѣмитѣ капиталистически пострѣйки и надстрѣйки. Американскиятъ континентъ и капитализмътъ на британския островъ се облъскаха съ новитѣ идеи, които се породиха въ европейския континентъ. А Англия, която възвѣсти тия принципи на свободата, имаше всички интересъ да ги възвести, защото бѣше взела 300 години преднина предъ другитѣ европейски държави. И когато вече тя имаше тази преднина въ стопанския животъ, когато грамадна флота бѣ въ нейнитѣ рѣце, когато тя притежаваше грамадни предприятия, когато имаше колонии, доминиони, извори на блага въ цѣлия свѣтъ, естествено е да искаше да задържи статуквото и да не позволи на другитѣ голѣми народи да го съборятъ и да възвестятъ другитѣ принципи — за равномѣрното разпредѣляне на богатата и правилното разпредѣление на консумативнитѣ предмети между отдѣлнитѣ народи.

При тази обстановка почна европейската война.

Въ какво състояние бѣше българското стопанство при почване на войната въ 1939 г.?

Не само ние, а и много европейски държави не вѣрваха, че войната ще дойде толкова скоро. Не вѣрваха дори и воюващитѣ държави, които се впрегнаха въ колесницата на войната въ 1939 г., както и много други малки държави, които останаха вънъ отъ нея. Стопанството на всѣка държава имаше грижата, въ мирно или въ военное време, да бѣде снабдено съ всички материали, които сѣ необходими като запаси за една, две, три, четири години, за да не може това стопанство да се намѣри въ решителния моментъ безъ абсолютно никакви сѣрови материали. Американскиятъ капитализмъ и англо-саксонската експанзия въ 1938 и въ 1939 години не позволиха да се дадатъ нѣкои стоки на Европа, защото войната хлопаше на нейната врата. Така ние се видѣхме изолирани и въпрѣки сѣрдствата, съ които разполагахме, не можехме да внесемъ тия сѣрови материали, които биха позволили въ утрешния день по-срѣщането нуждитѣ на едно изолирано стопанство. Ето защо трѣбваше да се занасимъ съ онези предмети, които произвеждаме вътре и които вънасяме отвнѣ въ ограничено количество, за да можемъ да задоволимъ съ тѣхъ нашето стопанство и нуждитѣ на българския народъ.

Г-да народни представители! Оттукъ почватъ мянчюнитѣ. Нашето народно стопанство, което имаше голѣма нужда отъ вносъ на памукъ, кожи, вълна и други предмети отъ първа необходимостъ за обличането и обуването на българския народъ, се видѣ принудено въ продължение на една-две години да задоволява само съ собствени материали нуждитѣ на цивилното население. Ние сме въ Европа. Въ Европа се развихри единъ ураганъ. Една страшна война помете много малки държави. Останаха малко държави въ Европа. Пожарътъ бушува по западното крайбрежие на европейскитѣ брѣгове, пожарътъ се развихри на северъ, въ Норвегия, Швеция, Финландия, пожарътъ обгара източнитѣ простори на Европа, пожарътъ отиде и къмъ югъ, наближи и къмъ насъ. Въ 1941 г. нашитѣ тогавашни съсѣлки Югославия и Гърция застанаха на противния лагеръ. Трѣбваше победоносното германско оржие вътре въ самитѣ граници на България да се формира, за да нанесе съкрушителенъ ударъ на тѣзи, които трѣбваше да загинатъ и да очистятъ европейския теренъ. Ние видѣхме, г-да народни представители, че българскиятъ народъ бѣше принуденъ съ всички материали отвнѣ и съ всички материали отвнѣ да може да организира своето военно стопанство, да организира производството въ фабричитѣ, да организира производството на занаятчийскитѣ работилници, за да даде необходимата подкрепа, необходимитѣ материали сѣрдствата на българската армия, да я направи годна за решителния моментъ. Решителниятъ моментъ ние не знаехме кога ще дойде, тѣй както Христовитѣ деви не знаеха кога ще дойде 12-ятъ часъ и кога ще се появи желанието Женихъ. Ние не знаехме войната, която съ своитѣ огнени езици обгара цѣла Европа и цѣлъ свѣтъ, кога ще похлопа на нашата врата. Когато похлопа, българскиятъ народъ и българската армия трѣбва да бѣдатъ абсолютно готови да посрещнатъ напастта, която ще дойде отъ чужбина.

Г-да народни представители! Тази е задачата, която си поставя българското народно стопанство, която си поставя министърътъ на търговията, промишлеността и труда, който обхваща всички прояви за подготовката на цивилното и военното стопанство. Ние трѣбваше да посрѣщаме нуждитѣ, които има българскиятъ народъ. И азъ разби-

и болката на народните представители, разбираме чуждите чувства, които тук тй проявиха като добри легари, като народни избраници в този Парламент, бранят и защитават интересите на българския народ. Ние тръбваше всички до един — и народни изданици, и министри от министерската маса — да се изгнем на нуждната висота и да преценим кои ну и тръбва да задоволим на първо време и кои тръбва градираме като първа необходимост. И ето тук се вдига въпросът, че, ако тръбва да организираме военното стопанство, ние тръбва да намерим подходяща форма, която да даде най-правилно разрешение на всички рливи въпроси. Повдигат се е от мнозина народни едставители въпросът да направим едно единно ръководство, откъдето да може всички проблеми, които изкват за нашето цивилно население и за нашата войска, бждат разрешавани по абсолютен начин, ишо, ето ще бжде от голъма полза за нашето народно опанство, за нашата армия. На народното представителство не е чужда тази мисъл, тая идея, защото и аз, то ваш колега преди две години, помня, когато прахме закона за гражданската мобилизация, тъкмо в него вложи тази идея, това разбиране, което се застива в народното представителство, идеята за единно ръководство. Каква по-хубава, по-ценна и по-благодатна отъзи идея — да имаме единно ръководство въ политиката, единно ръководство въ армията, единно ръководство въ опанството, единно ръководство въ държавата. Та нима единното ръководство не е новата идея, която събаря арата идея на плутократическото разбиране? Нима единното ръководство не е оня нов факт, който действително се възприема не само от нас, не само от Европа, от цълия свят? Туй единно ръководство България е имала, има го и ще го има, защото то е въ ржест и тия фактори, които действително ръководят цълата ишна и вътрешна политика на страната, въ лицето на министерския съвет, въ лицето на законодателната асть — българския Парламент — и въ лицето на всички актори, които олицетворяват това единно ръководство. Ие виждаме, че единното ръководство не се прилага само в стопанството, а и въ обучението и възпитанието на ладешката и на по-възрастните, при създаването на юртните организации, при създаването на професионалните съюзи, въ търговията, въ индустрията, въ земеделието и навскъде, където тръбва да има една воля, където тръбва да има един ум, където тръбва да има една ръка, която да ръководи. И тйзи фактори, които менно ръководят, изхождат отъ тази воля, отъ този ум и отъ тйзи желъзни мишици и тая желъзна ръка — ова е държавата. Държавата съ своите управителни тла, зито съ упълномощени отъ конституцията и отъ законите, създават това единно ръководство.

Кои технически тла съ тйзи, които съставляват това единно ръководство — ние ги знаем отъ самата практика.

Г-да народни представители! Когато говорим за практиката, недейте смъта, че туй, което животът дава днес а днес, то ще бжде вчно. Животът се мни всъки ень, всъки ден нови нужди изникват. Старите нужди е задоволяват, излизат вън отъ сцената, идват новите нужди. Животът дава туй, което е необходимо. И ня, който не се съобразява съ повелите на живота, да наоди апарата, да нагоди системата тй, както изискват нтересите на държавата, той действително е останал много назад и не може да даде никога правилно разрешение на въпросите.

Бждете увърени, г-да народни представители, че и министърът на търговията и цълият Министерски съвет инаги въ вско време ще вървят съ тйзи повели на нуждите на момента. Тй ще вървят затуй, защото действително ние сме живо създание на волята, на ума, на желанието и съзнанието на българския народ. Народът, наюдно представителство и правителство, хванали се ръка а ръка, образуват тази гранитна стена, въ която може да се разбият всички недомисли и всички пакостни погълзновения.

Г-да народни представители! Гие въ този ред на мисли тръбва да разгледаме тия, както казахъ, технически чреждения, които дават облик на цълата система, която може да даде нашата държава. Тй дават стопанския облик, стопанския образ на днешна България. Кои ж тйзи институти, за които впоследствие ще говоря аз, и каква нова форма да им дадем?

На първо място е Дирекцията на външната търговия. Азъ ви казахъ, г-да народни представители, че за да можемъ да черпимъ блага, ние имаме два источника, два изора. Единият е нашето производство, всестранно разно-

образено въ индустрия, въ подземни и надземни блага и навскъде, където българският труд може да се плазира. Ние имаме едно производство действително разнообразно и едно производство, както казахъ, много ценно за днешните времена. Туй производство ние го слагаме въ друга система и друга организация, за които ще говоря по-късно. Обаче не съ само продуктите, произвеждани отъ нас, които съ необходими за правилния стопански вървеж на България. Три четвърти отъ продуктите, които съ необходими за нашата индустрия, за нашето военно снабдяване, за нашето гражданско снабдяване, тръбва да дойдат отъ чужбина. Какъ биха дошли тй? Ние тръбва да се съобразимъ съ новия ред на нбцата, съ новата ситуация въ Европа, за да намеримъ разрешение на въпроса, откъде и какъ могат да дойдат опъзи артикули и предмети, които съ най-необходими за нашата търговия, за нашата индустрия и за нашето занаятчийско производство.

Ние нйваме желъзо, ние нйваме абсолютно никакви фабрични стоки, които биха ни задоволени. Ние нйваме платове въ онова количество, което би задоволило нуждите на българския народ. Ние нйваме кожени материали, нйваме гума, нйваме каучук, нйваме каай; ние нйваме тйзи материали, които идват отъвън и които биха подпомогнали българското народно стопанство.

Откъде бихме ги взели? Ние търсимъ пазари и намираме пазари. И действително, въ продължение на една година българското Министерство на търговията, българското правителство, въ изпълнение на своя план — да проведе цълостно снабдяване на нашата страна — сключи договори съ следните държави.

На 11 май т. г. ние сключихме договор съ Германия, като определчихме две контингентни листи — съ стоки, които тръбва да изнесемъ ние, и стоки, които тръбва да внесемъ. Съ този договор ние разрешихме правилно всички проблеми, които се поставяха на разрешение предъ българския народ, предъ българската държава, предъ българското управление, по такъв начин, че всички материали, предвидени въ контингентната листа за внос отъ Германия, съ вече внесени у нас. Ние внесохме надъ 560.000 тона стоки отъ Германия. Въ сравнение съ предвоенната 1938 г., която може да се приеме за нормална, този вносъ представлява близу 80.000 тона повече. Същевременно съ тая контингентна листа ние разрешихме всички проблеми относно индустриалното развитие на нашата страна, относно минните богатства и относно извнредната сдълка — която Народното събрание вече гласува и която сключихме — за около 380 милиона райхсмарки, които правятъ близу 12 милиарда лева, за материали, които съ необходими за нашата индустрия, за нашето стопанство и за нашия народ. Тйзи материали, които ще бждат внесени, ще могат да запълнятъ всички въпиоши нужди, които има народното ни стопанство.

Съ Турция ние сключихме сногодба отъ 15 април т. г. по пжта на частните компенсация, утвърдена отъ министъра на търговията въ Турция и отъ министъра на търговията въ България. По силата на тая сногодба, ние ще можемъ да правимъ сщните сдълки, които правихме и досега, бидейки въ редовни търговски отношения, които всъки месец, всъки ден се увеличаватъ все повече и повече.

На 11 юний 1942 г. ние сключихме търговски договор съ Унгария. Съ тая страна се намираме въ много добри и установени търговски връзки, които даватъ на нашето народно стопанство стоки, които унгарската индустрия произвежда, както и унгарски сурови материали, като въ замъна на това ние даваме наши тютюни и други стоки, които съ необходими за унгарското народно стопанство.

На 15 юлий т. г. ние сключихме договор съ Дания пакъ по пжта на частните компенсационни сдълки и естеновихме две листи, въз основа на които ще можемъ да внасяме у насъ тйхни стоки, срещу които пакъ ще изнесемъ нйкои наши стоки. По този начин, върйки войната, ние ще поддържаме съ тая страна абсолютно нормални търговски връзки, които даватъ неизчерпемъ изворъ за нашето народно стопанство отъ материали и артикули, необходими за нашите фабрики, за нашата войска, за нашето народно стопанство.

Съ Швеция на 17 юлий т. г. също така сключихме търговски договор, тоже по пжта на частните компенсация, и сключихме сдълки съ шведската държава за вносъ у насъ на шведска стомана и на желъзо, срещу което пакъ ще изнесемъ нйкои наши стоки. По този начин, върйки войната, ние ще поддържаме съ тая страна абсолютно нормални търговски връзки, които даватъ неизчерпемъ изворъ за нашето народно стопанство отъ материали и артикули, необходими за нашите фабрики, за нашата войска, за нашето народно стопанство.

Съ Словакия на 4 септември т. г. тоже сключихме търговски договор по пътя на компенсационните сделки. Този договор ще ни даде възможност да внесем от тая малка държава някои артикули, необходими за нашето стопанство, като срещу това ще изнесем такива стоки, които пък са необходими за Словакия.

Съ Румъния имаме спогодба от 2 юли 1942 г. Тая спогодба е установена по клиринга. Една характерна черта в нея е това, че известни стоки, които въ миналото плащахме въ злато, като, например, петрол, газол и бензин, от сега нататък ще ги плащаме въ райхсмарки, по тристранния германо-румънски и германо-български клиринг.

Съ Италия — както знаете, на 7 октомври т. г. аз бях въ Рим — ние сключихме търговски договор, който установява по шастлив начин единъ стокообмен между Италия и България, даващ възможност на нашата страна да се слобие съ всички текстилни произведения на италианската индустрия. Въ замѣна на туй ние даваме известни произведения, които нѣматъ особено значение за нашето стопанство, но за Италия са от голямо значение. По такъв начинъ единъ отъ най-добре сключенитѣ търговски договори е този, сключенъ между Италия и България. Вънъ отъ този договоръ, съ италианския министъръ на външнитѣ работи ние сключихме единъ договоръ, който е одобренъ отъ българското правителство и отъ правителството на Италия, за установяването на единъ пътъ отъ Антивари до Русе. По силата на този договоръ, нашето народно стопанство, чрезъ банка „Български кредит“ и други формации, ще участвува въ създаването на една пѣтна артерия отъ адриатическия брегъ до дунавскитѣ пристанища.

Съ Финландия ние сме тоже въ редовни търговски връзки. Договорътъ, който сключихме съ нея на 1 ноември т. г., дава основание на българското народно стопанство да черпи отъ нашата северна съюзница всички продукти, като целулоза и други, които финландското стопанство може да даде на нашия пазаръ, като отгукъ пъкъ бѣдатъ изнесени български продукти за финландския пазаръ.

Ето, г-да народни представители, една дейностъ отъ обсега на външнитѣ търговски отношения на България. Въ продължение на 6-7 месеца ние дадохме всички доказателства за грижи въ това направление и възобновили редовни търговски връзки съ европейскитѣ държави. Чрезъ установяване на клиринги или на стокообменни спогодби ние създадохме перспективи за светло бъдеще на българския вносъ отъ чужбина.

Г-да народни представители! Предметитѣ, които интересуватъ българското народно представителство, българското управление и българския народъ, това са предметитѣ отъ първа необходимостъ. Какъ стои въпросътъ съ петрола, съ желѣзото, съ синия камъкъ?

Г-да народни представители! Говорейки отъ тая трибуна, азъ се намирамъ въ деликатно положение. Азъ знавамъ времето, въ което живѣемъ, и положението, въ което се намираме. Позволете ми да не произнасямъ отъ тая трибуна никакви цифри. Наистина, за да бѣда по-добре аргументиранъ, най-доброто доказателство биха били цифритѣ. Всѣки, който би поискалъ да узнае подробнитѣ цифри, азъ ще му ги дамъ. Азъ имамъ на разположение цифритѣ и съмъ готовъ винаги да дамъ всѣкому всички сведения, за да се види и да се разбере, че действително България въ този моментъ — това мога да заявя смѣло — е най-добре снабдената страна въ цѣла Европа. Въ България въ този моментъ има туй, което въ другитѣ държави го нѣма. Когато по-нататъкъ се спра да говоримъ за вътрешното снабдяване и разпредѣление, ще видимъ, какво имаме и какво нѣмаме, както и какъ е разпредѣлено всрѣдъ българския народъ онова, което имаме.

Ние имаме достатъчно желѣзо. Самиятъ фактъ, че не сме почнали, както правятъ другитѣ европейски държави, да разграждаме оградитѣ на градинитѣ, да разграждаме всичко онова, въ което е вградено желѣзо, показва, че ние сме добре. Сѣщо така това показва, че германскитѣ клирингъ функционира добре, снабдявайки ни съ този артикулъ, толкова необходимъ за нашия стопански и индустриаленъ животъ.

Какъ стои въпросътъ съ синия камъкъ? Г-да народни представители! Синиятъ камъкъ винаги е интересувалъ българския народъ. Азъ бихъ казалъ, че за половината отъ производството си българскитѣ народъ се нуждае отъ синъ камъкъ. И грижата въ това отношение е тази, дали този драгоценъ за българския народъ химикалъ, произвежданъ отъ най-ценния металъ, който е тъй необходимъ при днешното военно време — бакърътъ, медта — ние ще го имаме навреме, и дали той ще достигне до

всички лозарски стопанства, за да може чрезъ него да бѣде запазена голѣмата реколта, която дава българското лозе.

Г-да народни представители! Съ положителностъ мога да твърдя отъ висотата на това мѣсто, че българскитѣ лозари нѣма защо нито за минутка да има грижата, че ще остане безъ синъ камъкъ. Синъ камъкъ има и ще има за българскитѣ лозари въ достатъчно количество, за да могатъ тѣ да предпазятъ своето производство отъ страшната болестъ „черноспора“, която застрашава да го унищожи.

Ние внесохме достатъчно количество химикали, които са тъй необходими за нашата текстилна индустрия, за нашето фабрично производство, за нашето народно стопанство. Тия химикали ние ги имаме въ достатъчно количество, защото можахме да ги внесемъ отъ три държави — Германия, Италия и Швейцария. Ние сме задоволени съ всички артикули, които са необходими за нашето производство.

Ние нѣмаме само следнитѣ артикули, които представляваха 80%, а въ някои години и 90% отъ нашия вносъ отъ чужбина. На първо мѣсто това са кожитѣ. Никога въ България въ нормалнитѣ времена вносътъ на кожи отъ чужбина не е билъ по-малкъ отъ 85%. Нуждитѣ на страната въ това отношение ние сме задоволявали отъ собственото си производство само въ размѣръ на 15%. При това имайте предвидъ, че ние имаме неотложни нужди, голѣми нужди, които въ никой случай никой министъръ не може да отмени. Вие знаете, че известни артикули, въпрѣки всичкитѣ старания на правителството, на министерството и на васъ, народното представителство, не могатъ да се доставятъ на българския народъ. И като не можемъ да го снабдимъ съ тѣхъ, ние трѣбва да набавимъ или да произведемъ всички онѣзи — бихъ казалъ азъ — ерзаци, които могатъ да послужатъ и да бѣдатъ употребени като замѣстителѣ.

Г-да народни представители! Вие виждате, че когато къмъ европейскитѣ държави Богъ и природата — бихъ казалъ азъ — са като машеха, тамъ въ тия страни се раждатъ гени и умове, които чрезъ свои открития веднага запълватъ тази празнина. Вие виждате, че на мѣстото на липсващия бензинъ днесъ въ цѣла Европа инсталациитѣ обработватъ въ количества, които човѣшкитѣ умъ не може да побере, бензинъ по синтетиченъ начинъ. Липсва каучукъ — и ето, безброй фабрики днесъ произвеждатъ изкуственъ каучукъ. Може би ще дойдатъ години, когато естествениятъ каучукъ, който иде отъ тропическитѣ, отъ южнитѣ страни, никой не би го погледналъ, защото той ще бѣде измѣстенъ напълно отъ неговия замѣстителъ.

Ние виждаме и у насъ тия напѣни въ туй направление. Азъ мога да кажа, че и българскитѣ гени, колкото и малкъ, колкото и кретащъ да е, всѣкакви търси начини, за да даде и той нѣщо на свѣта — както е казалъ Пайсий. И у насъ се правятъ опити, сполучливи, за голѣмо щастие. Държавата употребява всички срѣдства и всички възможности да подкрепи тия опити, да може да се създадатъ и изкуствени материали за обувки, и изкуственъ каучукъ отъ карбидъ, въглища и солна киселина. Опититѣ въ това направление са вече сполучливи. Ние отпуснахме 50-60 милиона лева за една фабрика, която напредва съ шеметенъ успѣхъ, за да може да се произведе единъ замѣстителъ на този тъй необходимъ материалъ, както и другитѣ държави вече иматъ такива замѣстителѣ на материалитѣ, които сега не могатъ да се внасятъ отъ чужбина.

Българскитѣ търговецъ съ своя умъ, съ своята енергия, съ своята предвидливостъ проучва тия работи въ другитѣ страни. Азъ мога да ви кажа съ спокойствие, че съ калай, който е тъй необходимъ за войната, който е толкова необходимъ за народитѣ, ние сме запасени въ този моментъ въ достатъчни количества, за да не можемъ никога да преживѣемъ никаква криза въ това отношение, защото ние внесохме такъвъ отъ държавитѣ, въ които имаме достатъчно запаси отъ калай. Този калай сега се намира на българска територия.

Г-да народни представители! Не е само вносътъ, който обуславя стопанския напредѣкъ на една страна. Ние имаме и износъ. Какъ нашиятъ износъ мога да се нагоди въ тая военна конюнктура къмъ стопанството, да може той да бѣде непожтнатъ, да може да запази досегашнитѣ пазари и да може да извоюва нови пазари?

Г-да народни представители! Бѣха времена, когато България никой не я знаеше на картата. Никой не знаеше къде е тая страна; никой не знаеше съ какво се занимава тоя народъ; никой не знаеше тукъ джунгли ли има, хлѣбородни полета или китни балкани. Бѣха времена, кога

гато българският народъ, тъй както други народи — Бразилия, Аржентина, Канада и Русия — излизаше на европейския пазаръ само съ своето жито и царевича. Днесъ, ако може да се говори, че има царъ на желязото, че има царъ на петрола, че има царъ на индустрията, България е нѣколко пъти царъ на гроздето, на тютюна, на пуловетъ и на всички земеделски произведения, на всички градинарски произведения, които само българският трудъ и българският гений произвеждатъ и даватъ. Ние стигнахме съ нашето грозде да завладѣемъ Европа. Нѣма градъ въ Европа, нѣма селце въ Европа, нѣма пунктъ въ Европа, където да не знаятъ за българското грозде, където да не се възхищаватъ отъ него и където да не идеализиратъ нашия народъ, който произвежда този тъй цененъ и тъй пѣленъ съ витамини продуктъ.

Съ нашитѣ пулове ние хранимъ 43% отъ германската консервена индустрия. Къде е Дания, къде е Холандия, къде е Белгия, къде е Франция, къде е Италия? Къде сѫ тия страни, които бѣха доминирали довчера на европейския пазаръ? Къде сѫ тия страни, които даваха довчера всичко необходимо за сръбнооевропейската консервена индустрия? Ние създадохме предпоставката за единъ цѣвтежъ на този отрасълъ въ нашето земедѣлие, който и сега, а и въ бъдеще ще си остане единствениятъ, може би най-големиятъ и най-важниятъ за нашата износна търговия, който ще запази за дълги години, бихъ казалъ за десетки години, а може би съ столѣтне, първенстващото мѣсто въ европейския пазаръ.

Ами само това ли е? Нашето вино, което допреди нѣколко години не можеше да излѣзе вънъ отъ границитѣ на България, защото бѣше единъ киселокъ, който никой не пиеше, защото бѣше едно вино невъзможно, днесъ съ десетки милиони килограми върви въ Европа, намира своя пазаръ, установява се тамъ, завладява пазара и дава резултати, които сѫ гордостъ за българския земеделецъ, които сѫ гордостъ за българския търговецъ, които сѫ гордостъ за нашето цѣлостно народно стопанство.

Ами нашитѣ кожи? Въ Европа нѣма страна, която да може тъй да се гордѣе съ своето кожено производство, като нашата страна. Нашитѣ кожи доминиратъ на германския, унгарския, румънския, французкия и италианския пазари. Нашитѣ кожи се търсятъ навсякъде. По тоя начинъ ние създаваме предпоставкитѣ за единъ стопански просперитетъ, който дава облика на нова стопанска България.

Г-да народни представители! Азъ бихъ могълъ да ви дамъ сведения и поединично за отдѣлнитѣ отрасли на нашето производство, но, както ви казахъ, въздържамъ се да сторя това, поради необходимостта да запази абсолютна дискретностъ за цифреното производство на България. Азъ бихъ казалъ само, че България въ стопанско отношение, въ своята въносна и износна търговия сѫ намира на една висота, на която — процентно на населението и на територията — никоя европейска държава въ този моментъ не стои.

Г-да народни представители! Свършвамъ съ артикулитѣ, които сѫ обектъ на въносъ отъ чужбина. Дохождамъ на артикулитѣ, които сѫ обектъ на нашето вътрешно производство.

Г-да народни представители! Азъ имамъ възможността предъ по-голяма частъ отъ васъ, предъ болшинството презъ лѣтната сесия да изтъкна нѣкои положения, които сѫ необходими, за да имате представа за нашето вътрешно производство. На тия народни представители — понеже тукъ говоря отъ трибуната на Народното събрание — които не сѫ били на тоза заседание и които не принадлежатъ на болшинството, азъ съмъ на разположение да имъ дамъ всички цифрени данни, за да бждатъ и тѣ освѣтлени за онова, което има днесъ българският народъ. Днесъ всѣки — и въ Парламента, и въ правителството, и въ народа — си задава единъ въпросъ надъ въпроситѣ: сигурна ли е българската прехрана до идната реколта? Отговорниятъ министъръ ви казва: сигурна е. („Браво!“ Ръкоплъскания)

Г-да народни представители! Не само за прехраната, но и за всички артикули, които сѫ необходими за нашата индустрия, ние полагаме голѣми усилия. Така ние дохождаме до организацията на Дирекцията за храноизносъ, която дава абсолютна представа за оную, което можемъ да имаме ние, и по какъвъ начинъ го събираме. Вървейки последователно, азъ искамъ да се спра на артикулитѣ, които се събиратъ въ нашия общъ складъ по тѣхния произходъ: тия, които идватъ отвънъ, и тия, които получаваме отвътре. Външнитѣ — поради условията, които вие знаете, и затова не ги поменахъ въ тази речъ — ние ги внасяме по единъ централенъ начинъ. Нѣма вече търговецътъ Х да върви въ чужбина да прави тамъ самъ

пазарлъкъ, да сключва сдѣлки и да дойде тукъ съ фактурата и да каже: „Азъ имамъ тази сдѣлка“ — както е ставало това въ миналото, както каза и г-нъ Иванъ Петровъ. Ние установихме принципа, че всички сдѣлки, които се сключватъ съ една държава, напримеръ съ Италия, ще се сключватъ отъ едно централно мѣсто, въ което центърътъ е държавата. Всички сдѣлки за материали, които ще вземемъ отъ Германия, се сключватъ отъ едно централно мѣсто, центъръ на което е пакъ държавата. Чрезъ „Българска търговия“ и „Българска промишленостъ“ ние сме въ контактъ съ чуждитѣ продавачи, чрезъ тѣхъ докарваме стоката тукъ у насъ и, докарана стоката у насъ, ние можемъ да я хванемъ въ самия изворъ, из границата, за да я движимъ нататкъ до разпредѣлението по една система, на която азъ ще се спра по-нататкъ, и да може да стигне тя до самия консуматоръ. Защото, г-да народни представители, преди да бжде обхваната стоката въ чужбина, чрезъ тия две организации „Българска търговия“ и „Българска промишленостъ“, които сѫ кредитирани отъ държавата близу съ два милиарда лева, за да вършатъ тая търговия, ние не можемъ да държимъ смѣтка за всички стоки, които се произвеждатъ въ чужбина и се внасятъ у насъ. Тѣ дохождаха тукъ, почваха да блуждатъ въ нашия пазаръ и се явяваха като продукти на така наречената черна борса.

Г-да народни представители! Каква задача има Дирекцията за храноизносъ? Тя има задачата да събере всички продукти на нашето производство, които сѫ отъ първа необходимостъ, въ складоветѣ на дирекцията, да ги съхрани, да ги запази и да чака разпредѣленето, което ще стане за нуждитѣ на нашето военно и на нашето цивилно стопанство. Тази работа на Дирекцията за храноизносъ, която тя изпълнява по единъ добросъвестенъ и безсмененъ резултатенъ начинъ, дана като резултатъ, въ всѣко време ние да можемъ да разполагаме съ стокитѣ, които фигуриратъ въ този списъкъ, и въ всѣко време да можемъ да знаемъ всѣка стока къде се намира. Такава организация, нека призная, има само една държава въ Европа — Германия. Никоя държава нѣма сумирани въ отдѣлнитѣ магазини, въ отдѣлнитѣ складове, на отдѣлнитѣ пунктове и мѣста — и всичко това ръководено отъ едно мѣсто — стокитѣ, които сѫ и необходими. Има го само България на Балканския полуостровъ и Германия — въ Европа.

Тѣзи стоки, обаче, Дирекцията за храноизносъ сама ли продава, сама ли разпредѣля, сама ли дава на нуждаещитѣ се индустрии и занаяти? Не. Тамъ вече имаме организацията на нашето индустриално производство. Индустриалното производство разполага съ всички материали, които сѫ складирали въ Дирекцията за храноизносъ. Тѣзи материали ние ги вземаме отъ внесениитѣ стоки отъ чужбина и отъ складоветѣ на Дирекцията за храноизносъ, даваме ги по наряди, едни за индустрията, други за гражданското население, и така разпредѣлени тѣзи материали отиватъ да даватъ резултата, който се очаква.

Азъ много съжалявамъ, че нѣмамъ възможностъ, макаръ да имамъ необходимитѣ данни, да ви кажа какви материали и въ какви проценти сме разпредѣляли, кои материали къде отиватъ, за да имате пълна представа, защото известни артикули, които ние произвеждаме, имаме ги у насъ, резултатъ сѫ на нашата земя, не могатъ да отидатъ до народа като консумативни предмети. Азъ ви казахъ, че това сѫ предмети, за които мога да дамъ освѣтление поединично или групово на народнитѣ представители, но не на публично мѣсто, и всѣки народенъ представителъ ще се убеди въ необходимостта ние да използваме най-целесъобразно тия материали.

Индустриалното производство, г-да народни представители, имаше, а бихъ казалъ, има и сега нѣкои несвършенства. Азъ взехъ актъ отъ думитѣ на народнитѣ представители, които отъ тази трибуна съ всичката загриженостъ изказаха своето мнение за онова, което ние виждаме въ индустриалното производство — че нѣкои материали ждватъ веригитѣ отъ производствения центъръ до консуматора и се явяватъ като блуждаещи материали на „черната борса“. Нѣкои материали не могатъ да бждатъ обхванати тъй, както трѣбва, нѣкои материали се изхлужватъ, както казва народътъ. Защото, при това положение, когато за милиарди лева материали, съ хиляди квинтали сме дали за обработка на индустриалнитѣ предприятия и на занаятчиитѣ, на какво можемъ да разчитаме ние? Можемъ да разчитаме на единъ абсолютенъ контролъ, на затваряне обрѣжа, на затваряне синджира, който обхваща тѣзи материали, но ще разчитаме и на единъ елементъ, за който ние всички, и правителството и народнитѣ представители, имаме грижата да издигнемъ на нуждната висота. Той е: онзи, комуто е повѣрена вещь-

та на държавата в този момент, да има съзнанието, че все едно му е повърена пушка в ръцете да пазят есето отечество. И както би извършил клетвопрестъпни-чество онзи, който захвърли своята пушка, който остави своя пост, така дезертира от поста на държавата и този индустриалец, търговец или занаятчия, който злоупотребява с материала, даден му от държавата. Всички ние имаме нравствения дълг да възпитаваме и да будим гражданско съзнание в народа, че той не може в днешните съблудни моменти, които преживява нашето стопанство, нашият народ и нашата държава, да върши туй, което и законът, и Богът, и съвестта му повеляват да не върши.

Г-да народни представители! Азъ виждамъ, че в туй отношение ние сме може би на срѣдъ пътя. Ние ще продължимъ нашия път, ние ще вървимъ къмъ тамъ, да можемъ всички тѣзи заобикалки, които ставатъ, да ги обхванемъ, и чрезъ индустриалното производство, където се дирижира цялото производство на страната, да направимъ това, което е необходимо за нашия народъ и за нашето стопанство.

Г-да народни представители! Ние говоримъ само за материалитѣ, които се добиватъ отвънъ и отъ нашата земя. Има, обаче, друга една област, която не е разработена, но която предвещава най-свѣтли перспективи за нашето народно стопанство, която предвещава най-добри перспективи и за богатство на българския народъ: това сѣ нашитѣ природни подземни богатства.

Г-да народни представители! Воденето на войната, военното стопанство колкото има нужда за себе си отъ тѣзи материали, които се получаватъ ерещу обмѣна отъ чужбина, толкова нужда има и отъ тѣзи материали, които сѣ подъ земята. Въ този моментъ да изкопаешъ хромъ, да изкопаешъ манганъ, да изкопаешъ жѣлѣзо, да изкопаешъ медъ, то значи да съживишъ и стопанството на земята, да съживишъ военната индустрия, да съживишъ България. Обединена България сѣ земитѣ, които вземемъ, е тѣй богата, че може би следъ време, когато се разработятъ подземнитѣ ѝ богатства, ще бѣде една отъ най-богатитѣ страни, бихъ казалъ азъ, сѣ руди въ Европа. Най-ценни руди днесъ има българската земя. Българското правителство и Министерството на търговията, промишлеността и труда иматъ голѣмата задача да впрегнатъ всички сили, всички капитали въ тази област, за да получатъ тѣзи материали. Защото българскитѣ природни богатства сѣ, въ такова количество, въ такова изобилие, че могатъ да задоволятъ цялия народъ.

Въ обсега на тази политика на защита производството на подземни богатства стои производството на каменни въглища. Ето единъ въпросъ, на който по-подробно и който създава една отъ най-голѣмитѣ грижи на правителството и на народното представителство. Каменнитѣ въглища — черното злато — които сѣ така необходими днесъ и за жѣлѣзницитѣ, и за индустрията, и за топливо, които сѣ съществень елементъ въ снабдителната политика на правителството, въ какво количество сѣ?

Когато азъ говоря тукъ за нашитѣ природни богатства, бихъ казалъ само едно — че презъ първитѣ десетъ месеца на тази година ние имаме едно производство на каменни въглища сѣ 466 хиляди тона повече, отколкото производството за същото време презъ 1941 г. Вие сами можете да си направите смѣтка, когато имаме 466 хиляди тона каменни въглища повече, къде отидоха тѣзи въглища. Азъ ще ви кажа, че за отопление ние сме дали 16 хиляди тона по-малко, отколкото трѣбва да дадемъ по нарядъ, който не е колкото нарядътъ отъ миналата година. Преди всичко, ние съкратихме наряда тази година сѣ 50% въ сравнение съ наряда отъ миналата година. Но въпрѣки това, дали сме 16 хиляди тона по-малко отъ опредѣления нарядъ, отколкото трѣбваше, за да задоволимъ българския народъ. Ето, безъ да ви цитирамъ цифри, вие сами ще се съитите, къде отиватъ каменнитѣ въглища, които се произвеждатъ въ България. Ще ви спомена имена, безъ да изброявамъ цифри: отиватъ за жѣлѣзници, за индустрия, за разни водни инсталации, които поради сушата не можаха да функциониратъ. По тази причина близу сѣ 25% ние увеличихме каменнитѣ въглища за нуждитѣ на индустрията. Въмѣсто 45 хиляди тона, ние дадохме 65 хиляди тона. Отъ това виждате какво количество въглища е отишло само тамъ, безъ да говоря за жѣлѣзницитѣ, за които даваме голѣми количества въглища. Азъ не скривамъ, азъ не се срамувамъ да кажа, че известни количества въглища отиващъ за износъ, за да изпълнимъ поети ангажменти. Ние създаваме една конюнктура на нашитѣ природни богатства, на нашитѣ каменни въглища, които

въ този моментъ сѣ най-ценниятъ елементъ, сѣ който българското народно стопанство може да се отличи и българската държава може да се издѣлжи.

Г-да народни представители! Ако имаме само каменни въглища, то би било нищо. Българската държава, въ изпълнение на онзи законъ, който вие гласувахте, отчужди мината „Луда-Яна“ въ Панагюрище. Тамъ днесъ се прави една инсталация за добиване на синъ камъкъ отъ българската държавна руда. Тази руда не я изнасяме и отъ нея ще добиваме материалъ, който ще бѣде необходимъ за добиване на синъ камъкъ и на сѣрна киселина. Ние създаваме една индустрия, която може да бѣде гордостъ за България.

Когато говоримъ за индустрията, г-да народни представители, азъ се възползувамъ отъ тѣй ценнитѣ мисли за нашата индустрия, които г-нъ д-ръ Рафаиловъ разви тукъ отъ тази трибуна. Г-да народни представители! Азъ съмъ длъженъ да заявя, че неговитѣ мисли се покриватъ 100% сѣ нашитѣ. Азъ зная, че една страна не може да бѣде само чисто земеделска, а по силата на принципа на автаркията трѣбва да бѣде и индустриална и търговска. Никой нѣма да каже, че България има само най-добри овце, че България произвежда само отлично жито, или има червени домати. Когато историкътъ пише историята на България, той ще каже: една страна сѣ цвѣтущо земеделна, развита индустрия и голѣма търговия.

Азъ зная, че Министерството на търговията, промишлеността и труда има задача да привлече капитали въ нашата индустрия. После азъ ще се спра на въпроса, къде ние търсимъ нови обекти, за да пласираме нашитѣ капитали. Ето два обекта, които даватъ едно поприще на нашия капиталъ: това сѣ индустрията и минитѣ — минитѣ богатства. Азъ мога да ви заявя, че ние ще направимъ известни облекчения за нашия капиталъ, за да може той да отиде да се пласира за разработването на тѣзи два обекта — минното производство и индустриалното; вмѣсто развихренъ да събара тарабата на бѣлитѣ борси и да прави черни борси, да бѣде впрегнатъ въ ползотворни дѣла, да издига фабрични кумини и да копае черно злато отъ недрата на земята. (Ръкоплѣскания)

Г-да народни представители! Следъ като всички артикули подъ земята и надъ земята и внесени отвънъ дойдатъ въ България, ние имаме една голѣма грижа: да ги разпредѣлимъ. Тукъ сигурно мненията ще бѣдатъ много различни — колкото сме, толкова отдѣлни мнения ще има. Защото, действително, г-да народни представители, азъ признавамъ, виждамъ, че нѣщо куца, има нѣщо, което не е съобразено нито сѣ бита, нито сѣ традициитѣ на българския народъ, има нѣщо, което дражи на сърцето и на чувствата на българския гражданинъ. Кое е то? Липса на артикули, и то голѣма липса. Да давамъ на българския гражданинъ, на българския селянинъ 300 грама хлѣбъ на денъ, вмѣсто 1 кг., сѣ колкото той прекарваше дневно по-рано — това му бѣше мѣрката; или, като народниятъ представител г-нъ Султановъ мѣрѣше сѣ друга обемиста мѣрка, единъ тумбакъ хлѣбъ, защото това му бѣше храната, хлѣбъ нашъ насущный — туй действително е едно ограничение, което е въ съседство съ лишението. Ние лишаваме отъ най-насъщната храна българския гражданинъ — отъ хлѣба. Българскитѣ граждани по-рано свободно отиваше въ дюкяна — когато, разбира се, имаше пари — и купуваше единъ артикулъ отъ първа необходимостъ, най-простия артикулъ — сиренето. Днесъ, обаче, ние виждаме на два-три месеца единъ пътъ сирене; ние виждаме малко оризъ, ние виждаме малко ма-зини, ние не виждаме сапунъ, ние нѣмаме облѣкло, а обувката сѣ предметъ вече на специално благоволение и портмонетно опраздване, иждивяване, за да можемъ да намѣримъ единъ чифтъ обувка да обумемъ своитѣ деца или да облѣчемъ себе си или своитѣ близки.

Г-да народни представители! Никой отъ една снабдителна централа, каквато е Главното комисарство — една чиста еманация на военната конюнктура и на военното стопанство — не можемъ да искаме да даде туй, което го нѣма, което не е внесено въ него. Никой не може да иска отъ Главното комисарство да разпредѣля артикули, които нѣма. Но всѣки има правото да иска, онзи артикулъ, който е на разположение на Главното комисарство, да се разпредѣли равномерно, да се разпредѣли справедливо. Въ времена, когато на народитѣ липсва нѣщо, единъ принципъ остава вѣднѣжъ — принципътъ на справедливостта. И онзи, който не съумѣва да спазва този принципъ на справедливостта, нѣма *raison d'être* да бѣде на мѣстото, което заема, той не го заслужава, защото отъ тамъ създава настроения, които могатъ да бѣдатъ пакостни и за него, и за управлението, и за самия народъ.

Какво има Главното комисарство въ своите ръце за разпредяване? Всички артикули, които се намират въ обсега на Дирекцията за храноизнос, сж предметъ на разпорядване и на разпредяване отъ Главното комисарство. Почти нѣма артикулъ отъ главнитѣ продукти, който да не е обхванатъ, да не е подъ неговия обсегъ. Нѣма жизнени артикули, съ които да не се разпорядятъ комисарствата и да не се даватъ отъ тѣхъ на самия народъ. Но нима вие смѣтате, че министърътъ на търговията, който също ходи между народа, както и вие ходите, не знае, че въ една околия, въ едно село получаватъ 150 грама олио, а въ друго съседно село получаватъ 500-600 грама или единъ килограмъ? Нима до моитѣ уши не е стигнало, че на нѣкои мѣста се дава единъ килограмъ сирене или кашкавалъ, а на други мѣста нѣма и 50 грама, за да могатъ да облажатъ децата? Нима до моитѣ уши не е стигнало, че на едно мѣсто има хлѣбъ, съ който зобятъ конетѣ си, а на друго мѣсто нѣма 50-100 грама?

Стига тѣзи слухове и тѣзи несъобразности! Но кажете ми, г-да народни представители, министърътъ, ръководниятъ факторъ на разпредяването въ тази страна, може ли да бжде слѣще и да огрѣе навсѣкжде? Или пъкъ ще трѣбва той съ бича, съ който едно време Христосъ влѣзе въ храма Господень, да изгони всички търгоши отъ този храмъ, които стоятъ на мѣста, които не заслужаватъ, и да туря почтени и достойни хора, които да изпълняватъ своя дългъ? Второто нѣщо е, което трѣбва да направи министърътъ. Защото действително това е непростимо. Съ всичко можешъ да спекулирашъ, можешъ да стоишъ въ кафенето, можешъ да забиешъ глава въ масата, можешъ да злословишъ цѣлъ день противъ държавата, противъ управлението, противъ ръководството, противъ армията — противъ всичко; можешъ да бждешъ чающъ, да чакашъ врагъ народенъ да стѣпни на твоа земя — има и такива типове, Пакостъта, която тѣ нанасятъ на България, е по-малка. Но една стока несправедливо разпредяна, единъ продуктъ, който е отъ първа необходимостъ, отнетъ отъ залѣха, отъ устата на бедното дете, за да бжде несправедливо даденъ другиму — това е непростимо, това граници не съ грѣхъ, а съ престѣпление, което върши единъ държавенъ служителъ.

Г-да народни представители! Въ туй отношение — азъ ви казахъ по-рано — има да се прави още много нѣщо. Въ туй отношение най-големата роля можете да изиграете вие, защото въ всѣка околия, въ всѣко мѣсто вие знаете какви сж разпоряденията на комисаритѣ, на тѣзи, които разпорядятъ, вие ще дойдете и ще кажете: „Този да бжде, оний да не бжде“. Действително чрезъ вашата преценка, като най-непосрѣдствено, най-близо стоящи до самия народъ, вие можете да дадете указания какъ може да бжде оправена една организация, която куца.

Но ще ми каже нѣкой, пъкъ и азъ бихъ го казалъ: да видимъ системата! Когато въ една мѣстностъ има много комари, ние нѣма да постѣпимъ като називника, да биемъ комаритѣ, ами ще се заприщемъ да дренираме мѣстността, да пресушимъ блатото. Г-да народни представители! Когато призовавамъ вашето ценно съдействие, азъ не ви призовавамъ да дойдете да кажете: „Тогова ще махнемъ, оногова ще назначимъ.“ Съ общи усилия ще вземемъ да дренираме самата система, да я направимъ непроходима за всички онѣзи, които търсятъ тъмнината, които търсятъ безчестие. Всичко, можемъ да допуснемъ, но безчестие спрямо единъ народъ не бива никой да допусне, не бива никой да позволи. Ние ще трѣбва да впрегнемъ всички ценни елементи въ тази страна въ разпредявателната система.

И въ туй отношение азъ мога да ви увѣря, че е направено вече много нѣщо. Презъ лѣтото, когато ви говорихъ, азъ ви казахъ, че при Главното комисарство и при околийскитѣ комисарства се образуватъ съвети. Тѣзи съвети, които сж съставени отъ най-опитнитѣ, отъ най-дѣловитѣ и отъ най-способнитѣ хора, лансирани въ стопанската областъ, даватъ цененъ приносъ въ общата разпредявателна политика. Обаче — нека ви призная — всѣки смѣта, че това е направено хей така само на книга, и затова, когато се свикватъ тѣзи съвети и въ градоветѣ, и въ Главното комисарство, ние виждаме: кой дошелъ, кой не дошелъ. Затуй азъ мобилизирахъ граждански всички тѣзи лица и други такива, за да знаятъ, че единъ или два дена презъ седмицата тѣ ще трѣбва да отдѣлятъ своя умъ, да дадатъ своя цененъ приносъ за общата разпредявателна и снабдителна политика на държавата. Нѣщо повече, по кафенетата и по улицитѣ — навсѣкжде има хора, които критикуватъ: това не било направено, тѣ трѣбвало да стане. Въ вестникитѣ четемъ на втората страница на „Утро“, на втората страница на „Зора“, на втората страница на „Вечеръ“ навсѣкжде всѣки день все

акълъ, акълъ, акълъ даватъ какъ да се наредятъ работитѣ. Всички тѣзи, които критикуватъ и въ вестникитѣ, и въ кафенетата, щомъ като нѣкой каже: тамъ и тамъ не е добре, веднага ще имъ кажа: граждански си мобилизирай въ комисията, съдай на масата и уреждай работата! (Оживление)

Г-да народни представители! Само по такъвъ начинъ ние ще можемъ да стигнемъ до разрешението на едни въпроси, които действително могатъ да получатъ правилно разрешение. Тѣй ще престанемъ и съ критикитѣ въ България. Който има много акълъ, който има много знания, който има ценни разбирания, който има голѣма грижа за държавата и за нашето народно стопанство, нека се впрегне като доброволецъ. Ако самичкъ не ще като доброволецъ, принудително ще го накараме да стои затворенъ въ канцеларията или да ходи по дюкянитѣ или на тържището и да даде ози цененъ приносъ, който е необходимъ въ днешнитѣ тѣй тежки и съдбоносни времена, които преживява нашето отечество.

Г-да народни представители! Въпросътъ за вѣглищата и дървата е най-щекотливиятъ въпросъ. Всѣки се пита: какво бихме направили, ако действително вѣглищата и дървата не биха могли да стигнатъ до населението презъ зимата поне въ този минималенъ нарядъ, който предвидихме презъ лѣтото?

Г-да народни представители! Организацията за дървоснабдяването при Министерството на земедѣлието, въпрѣки всички критики, можа да изпълни своята функция въ настоящия моментъ. Ние имаме сведения, че въ този моментъ въ временнитѣ складове има около 860.000 кубически метра дърва и около 46.000 кубически метра дърва се намиратъ по гаритѣ и чакатъ вагони, за да бждатъ изпратени по градоветѣ — количество, както виждате, минимално. Какво става съ превоза? Превозътъ поскупява. Дървоснабдителнитѣ бюра не искатъ да превозватъ дървата, не искатъ и търговцитѣ да ги товарятъ по влаковетѣ.

Г-да народни представители! Действително има едно особено психическо състояние. Мнозина смѣтатъ, че държавата би погледнала леко на тѣхния саботаждъ, саботаждъ не въ смисълъ да вършатъ пакости на държавата, но за да спечелятъ позече пари, и за да ви подчертая колко долни, колко мизерни, колко недостойни за печетения човѣкъ мотиви имаха нѣкои търговци, ще ви кажа, че тѣ чакаха да завали дъждъ, за да стане единиятъ тонъ дърва съ 100 кгр. по-тежкъ, та тогава да почнатъ да продаватъ дървата, за да спечелятъ позече. Кажете ми, г-да народни представители, не е ли това мародерство?

Но ще ми кажете: какво правите спрямо мародѣритѣ? Мародѣрътъ, кждетъ и да бжде той презъ време на война, въ народното стопанство, въ търговията или въ индустрията, бива наказванъ. Наказанието на мародѣра е най-жестоко. Затуй и оня день, когато говорѣше г-нъ Лазаръ Поповъ тукъ отъ трибуната, азъ ви казахъ, че спрямо мародѣритѣ ние взехме мѣрки: на всички търговци, които не извозиха своитѣ дърва, не ги докараха въ градоветѣ, които снабдяватъ и за които иматъ нарядъ, дървата до сѣчка се конфискуваха въ полза на държавата. Нѣмаме друга мѣрка, съ която да мѣримъ. Ние можемъ да стигнемъ и до по-крайни мѣрки, защото не е позволено на никого въ днешнитѣ тежки времена да върши това, което може да сиѣне правилния ходъ на държавната колесница. Нѣкои може би ще кажатъ: има ли право държавата да прави това? Държавата, въ името на своитѣ свръхлични интереси, има право да отнеме онова, което е дала, има правото и да ограничи това, което е позволила. Държавата има това право. Държавата нѣма да позволи на никого да минира нейната стопанска мощъ съ непристойни, дрѣзки и безчестни дѣла. Държавата въ днешния съблименъ моментъ иска да застане на почвата, която единствено може да възцари принципа на справедливостта.

Ние даваме възможностъ за печалба. Не е министерството, не е правителството, които ще спяватъ законнитѣ печалби. Кажете ми, г-да народни представители, кога е давана по-големъ възможностъ за печалба на българския търговецъ отъ тая, която се дава днесъ? Кога по-големъ печалба е имала действително това значение, което има днесъ? Кога тая печалба е изигрвала тая роль, бихъ казали азъ, която поражда аличността, както днесъ? Ами че вземете единъ примѣръ. Българскиятъ народъ въ своята съвкупностъ, въ своята многочисленостъ, може би въ 95% изпълнява законитѣ и нарежданията така, както се даватъ. Не ги изпълнява само едно малцинство. Азъ не мога да кажа, че това малцинство сж търговцитѣ. Обикновено на тѣхъ имъ е свидно, като се сочатъ търговцитѣ,

но какво да правя, когато ако някоя мишка направи пакост, не казват мишката я направи, а мишките. И тук е така.

На някои търговци не им стига големата печалба, която им се дава. Напримър, на износители си дават възможност да печели, и то добре да печели, и той печели така, че резултатът е налице. Идете, напримър, по улица „Клементина“, или по другите големи улици на София и вие ще видите мраморните палати, които изникват за сметка на българския износ. Добре, спечелил си, но изпълнявай наредбите така, както ти ги дава държавата. Какво става, обаче? Когато правителството излезе с норми за цените на известни градинарски произведения, никой не извърши нарушение на тези наредби, освен тези, които имаха за задача да пазят и да изпълняват най-добре правителствените разпореджения — българските износители. Ти определяш цената на сливи 4 л. килограма. Искате народът да се запаси с еливи, за да може да си приготви за зимата мармалад и други произведения. Износителът, обаче, отива и дава скрито, под ръка 7-8-9 лева за килограм сливи. Защо? За да направят ракия, тъй като ракията шибла да стане 500 л. литърът, и иска да спечели милиони.

Г-да народни представители! Азъ го казахъ и на износителят, ще го повтаря и тукъ, въ Народното събрание: никога алчността не е стимул, който създава величието и големия стопански образъ на една държава. И отблъзната личност, когато, поради лакомство, злоупотребява, я сполетява смъртъ. И държавата, която ще позволи лакомството на отблъзната стопански деятел да стигне до такива размъри, че да застрашатъ устоите на държавата, сякоже може да погине. Но преди да погине държавата, тя е длъжна да вземе всички необходими мерки по-скоро да загине пакостникътъ, отколкото тя да подрине своите собствени устои.

Г-да народни представители! Единъ войникъ на стопанския фронтъ прилича на войникъ на бойния фронтъ. Когато една част не изпълни задачата на командването, или е недостойна да изпълни заповѣдта, която ѝ се дава, тая част се смѣнява отъ друга, която е по-достойна, която е по-безстрашна, която е по-безукоризнена, която е по-честна, която е по-боева. Същото е и въ стопанския животъ: когато за една категория хора следъ дълги опити се докаже, че е действително недостойна да брани повѣрения ѝ секторъ отъ стопанския фронтъ, тя ще трѣбва да бъде замѣнена съ друга, която е по-годна. Азъ казвахъ на търговците: недейте злоупотребява, недейте вие сами да минирате вашия секторъ, защото отъ тамъ ще дойде може би пакостта, която ще премахне всички ви. Ние сме длъжни да пазимъ този секторъ. Ние сме длъжни да намеримъ подходяща формация, която да запази тоя секторъ. Ако вие сте недостойни да го запазите, тогава ще дойдатъ кооперациите. И ако търговците не сумѣятъ да запазятъ това, което имъ е дадено отъ държавата, ще дойдатъ кооперациите на тяхното мѣсто и ще запазятъ отъ дебуше стопанския фронтъ на България. (Ръкоплъскания)

Г-да народни представители! Не сме ние, които искаме да гонимъ отблъзната стопански формация. Ние искаме да създадемъ хармония, защото само при хармония въ стопанството ще можемъ да добиемъ онова, което е необходимо за нашия народъ; само при хармония въ стопанството ще можемъ да постигнемъ задачите, които държавата си поставя като обектъ за постигане.

Но тогава се повдига въпросътъ: щомъ като вие сте за хармонията, съгласувахте ли вие тези нѣща, които трѣбва днесъ да бъдатъ съгласувани? Г-да народни представители! Съгласувани сѫ. Ако личностите сѫ неудобни, личностите ще си отидатъ, ще дойдатъ други личности. Но вие виждате, че всичко това, което се нарича вънос-износъ, вътрешно производство, търговия, индустрия, занаяти, разпредѣление, всичко се намира на едно мѣсто — въ Министерството на търговията. Надъ тези формации стои помощникътъ на министъра, главниятъ секретаръ. Надъ него стои министърътъ, който деоношно бди, който единствено е отговоренъ за правилния вървежъ на нѣщата по производството, по размѣната и по снабдяването на нашата страна. Ние трѣбва да усъвършенствуваме системата и ще я усъвършенствуваме. Какво значатъ 5-6 месеца въ историята на едно стопанство, на единъ народъ? Ще минатъ може би години, ще дойдатъ други, ще продължи това дѣло. Дѣлото върви по правилень пътъ, очертанъ строго, който действително дава това единство, което ние всички искаме.

Казватъ ни — нека ми бъде позволено да се спра и на това — какъ ще можете да постигнете тази хармония, това единство? Ще се възползувамъ отъ единъ документъ, който дава илюстрация на нашата система на управление. Ето единъ документъ отъ гражданската мобилизация, (Сочи го) който получихъ днесъ. Гражданската мобилизация пише до министерствата на Вътрешните работи, на Народното просвѣщение, на Финансите, на Правосъдието, на Търговията, на Земедѣлието, на Обществения сгради, пѣтищата и благоустройството и на Желѣзниците да представятъ планове си за онова, което възнамѣряватъ да предприематъ презъ идущата година, да го внесатъ въ този голѣмъ щабъ, където работи стопанскиятъ умъ на България и военната дисциплина, където се раздѣждатъ голѣмите задачи на утрешния денъ, за да могатъ да ги сумиратъ въ едно и да се направи цѣлостенъ планъ на държавата за година, две, три. Не е ли това единството, което вие гласувахте приехте? Това единство се създава. А тамъ, гдето сѫ функциите на управлението — въ Министерството на търговията, промишлеността и труда — тамъ сѫ непосредствените задачи: да се занимаваме съ отблъзнати личности, да се занимаваме съ всички отрицателни и положителни прояви, които може да има нашето народно стопанство. Г-да народни представители! Позволете ми, преди да завърша, да се спра и на единъ може би отъ най-шекотливите въпроси, които се повдигнаха тукъ при разискванията по отговора на тронното слово — на въпроса за цените на нашите земеделски произведения, за цените на всички фабрични произведения и въобще на всичко онова, което дава като резултатъ снабдяването на българския народъ.

Когато говоримъ за цените, обикновено ние взимаме като мѣрило онова, което виждаме навънъ и което го нѣма тамъ, където искаме да го получимъ. Днесъ никой не казва, че единъ чифтъ царвули може да струва 60 л. Защо? Оня денъ азъ подписахъ заповѣдъ и пратихъ 127.000 чифта царвули, отъ които ще отидатъ по стотина чифта въ всѣко село. Тия царвули действително ще се продаватъ по 60 л. чифтътъ, но тѣ сѫ малко, и затова, когато селянинътъ ще отиде на пазаръ, ще потърси скриги врата, тайни улички, за да се снабди съ единъ чифтъ царвули за 500 л.

Г-да народни представители! Когато говоримъ за цените, веднага изпъква предъ насъ образътъ на черната борса. Черната борса не е само български артикулъ. Черната борса е единъ вървѣщ спътникъ на войните, тъй както мародѣорите сѫ спътници на военната епоха и на военната конюнктура. На черната борса се явяватъ артикулите, които рѣдко се намиратъ. Напримѣръ, ние даваме сирене въ трите месеца единъ пѣтъ, и то по 300-400 грама. Естествено, това количество е малко. Тебе ти се иска да си купишъ сирене. Откъде ще го вземешъ? Има нѣкой, който е прескочилъ, както ви казахъ, нормалните пѣтища на снабдяването — естествено, ще отидешъ при него. Напримѣръ, ако той е ималъ 20 овци и има нарядъ да дава по 20 литра млѣко, като му оставатъ 10 литра, понеже иска да вземе нѣкоя пара повече, прави това млѣко на сирене. Той нѣма да го продаде по 32 л. килограма. Той си казва: „Народътъ сега има голѣма нужда, ще го продамъ по-скѣпо.“ Той го отдѣля отъ залька си и го продава на нѣкой търговецъ, тъй като самъ лично не може да отиде отъ къща на къща да го предлага. Продава го на нѣкой търговецъ по 60 л. килограма. Купува го търговецътъ и отъ своя страна вече търси избрани клиенти, на които го продава по 100-120 л. килограма. Ето ви черната борса.

Кой я пороиди? Правителството ли, министерството ли, комисарството ли? Не. Поражда я самиятъ животъ. Длъжността на правителството е да пресѣче пѣтищата на престѣпленията. Както е длъжностъ на съдебната властъ, на изпълнителната властъ да пресѣча пѣтищата на престѣпленията, които иматъ углавень характеръ, така е длъжностъ на правителството да гони престѣпленията отъ този характеръ. Кога ще можемъ да излѣкуваме този стремежъ къмъ повече печалби и създаване на черна борса? Г-нъ Мушановъ отъ тази трибуна тукъ дойде да заяви: „Кажете ми, каза той съ апломбъ, кой отъ васъ, включително и азъ, не търгува на черната борса?“ Г-да народни представители! Какъ искате отъ единъ министъръ на търговията, който е отговоренъ за правилното снабдяване, да спре пѣтищата на черната борса, когато единъ бившъ министъръ и настоящъ народенъ представител има съзнанието, че изпълнява нѣкаква свещенна функция, като участвува въ черната борса? Какво може да искате тогава отъ оня невзраченъ човѣкъ, който, за

да нахрани своите деца, тръгва по незнайните пшенища, по забранените пшенища, за да се снабди с един артикул, който е необходим за неговото изхранване? Ние не искаме, обаче, да разберем една истина, ние не искаме да помислим двата антипода — да приживеем лишението и да го преживеем със съзнанието, че изпълняваме един дълг, както и да устоим на съблазъните, да отидем да си купим колкото искаме. Всички казват днес: „Сега имаме пари.“ Щом като един търговец почва да печели по този начин, той натрупва много пари. Върви ли по същия път и занаятчията, и той тоже взема много пари. Земеделецът от някои артикули взема много пари. Той няма за какво да ги харчи. Но той има пари, и като вихрогон стои вън него този български лев и чака да направи своето поражение: един търси цимент да прави сайвант, друг лъвня, който не му е потребен, трети търси дървен материал, четвърти желязо, пети обуца — всички търси това, което няма, всички иска да пласира парите си. Защо? Защото си казва: „Аз се страхувам за лева, страхувам се, че левът може да бъде разколебан, понеже го имаме много.“

Г-да народни представители! Аз виждам една велика самоизмама, една велика лъжа. Помнете ми думите, които казвам днес: ще дойде време, когато този, който тъй безразсъдно е разпизлявал своите пари, ще съжалява за тях, защото нищо няма да остане от стария поредък в Европа. Ако днес нашият лев действително изобилствува като размина монета, то е затуй, защото консумативните нужди на българския народ, както и на всички народи в Европа, не могат да се задоволяват. Ще дойде време, обаче, когато този голъм потенциал, който е хвърлен днес в военната индустрия и вобще в индустрията в Европа — днес в Европа работят десетки милиона хора за въоръжението, за фронта — когато тези работни ръце вътрешния ден, когато мирът ще бъде възвестен, когато Европа ще бъде свободна от финансовия и икономическия гнет на останалите свѣта, когато фабричната индустрия на Германия, на Италия, на Франция, на Белгия, на Дания, на Холандия, на Протектората, на губернаторството Полша ще почнат да произвеждат консумативни материали, за които ще се търсят купувачи, тогава ще купи оня, който има пари. Ето кога ще дойде разочарованието. Оня, който безразсъдно е пръснал своите пари, ще съжалява, че така безразсъдно ги е пръснал и че никой не му е казал правия път. Значи, ние трябва да създадем вѣрата и убеждението на българския народ в силата на неговата монета, в силата на неговото платежно сѣдство, така както се създава вѣрата и убеждението между отделните държави в стабилността на международната, на европейската монетна система. Ние ще стигнем, г-да народни представители, до положението, когато действително българският народ ще може да се радва на една по-завидна конюнктура.

Този ден ще дойде. Ще дойдат тогава и тези поръчки, които България направи за 12.400.000.000 л. Мнозина днес казват, както, струва ми се, и г-н Стайнов, когато приемаме закона за поръчките за 12 милиарда лева, казваше: „Германия не може да посрещне тези поръчки, които й се правят от нейните съюзници. Германия не може да ги снабди с исканите материали.“ Аз мога да заявя, че тогава, когато Германия се освободи от военния си потенциал, тя ще е в състояние да задоволи не само тези нужди, възлизащи на 380 милиона марки. Германия бѣше стигнала до 10 милиарда марки потенциал на своята индустрия до войната — тя ще задоволи и тези нужди. И тогава народите, които сѣ вървали в силата на своите съюзници; народите, които сѣ вървали в своята собствена сила; народите, които сѣ вървали в силата на своята монета, на своето платежно сѣдство, на своето производство, на своята търговия, на своята индустрия и на своя обмѣн, ще бъдат щастливи народи в свѣта: тѣ ще бъдат задоволени народи, защото ще имат тези пари спестени в народните банки, в кредитните учреждения, и тези пари ще изиграят тогава своята благородна роля.

Г-да народни представители! Колко още би могло да се каже за правилния вътрешен на една политика, свързана неразривно с нашето стопанство! Но когато говорим за политика в нашето стопанство, трябва да се знае, че тя е неразривно свързана с общата политика днес на нашата държава и с общата политика на Европа. Нека не забравяме, че Европа е обградена; нека не забравяме, че Европа е на военна нога, че европей-

ската младеж днес се бие по четирите краища на европейския континент, сѣ своя бѣлня за едно завидно бѣдешее пролива своята кръв, слага своите кости по бойните полета. Идеалът на тази младеж е да види вътрешния ден една Европа свободна от плутократически схващания; една Европа с разбираня, които могат да дадат сила на нейния финансов, на нейния стопански живот; една Европа, в която принципите на справедливостта, на свободата и на човѣшкото право ще бъдат зачетени; една Европа, която ще дочака утрешния ден, който ден ще бъде ден първи на младите, на борещите народи и ден последен на плутократията в свѣта. (Ръкопляскания)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Даваме 10 минути отидих.

(След отидих)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Заседанието продължава. Има думата г-н министърът на вътрешните работи и народното здраве.

Министър Петър Габровски: (От трибуната) Уважаеми г-да народни представители! Разискванията, които станаха по отговора на тронното слово миналата седмица, се развива на една плоскост и в един тон, който може само да радва. Във тях няма нито себичност, нито преднамѣрено отрицание, нито преднамѣреност вобще. Съ едно малко изключение, което остана изоллирано, въ цѣлѣти разисквания пролича стремеж за обективно очертане на положението и на мѣрките, които трябва да се вземат, стремеж да се сътрудничи и да се действа заедно.

Правейки тази констатация, аз искам да извадя заключението, че сѣ този начин на работа XXV обикновено Народно събрание поставя още един камък въ градежа на новата държава и на новия Парламент. Съ този начин на разисквания XXV обикновено Народно събрание трасира още една голѣма бразда въ начина, по който трябва да работи Парламентът въ съвременната държава.

Г-да народни представители! Аз вземам думата не за да отговарям на някои критики, или да защитавам, или да оправдавам една политика. Такива критики или нападки не се направиха. Аз вземам думата, за да сподѣля с вас разбиранията за вътрешната политика на страната, на основните линии, които тя следва; да сподѣля с вас онова убеждение, което извлѣкох от произнесените речи за посоката, въ която тя се движи. Защото, както и въ други случаи съм имал възможност да подчертая, вътрешната политика на една страна може да бъде резултатна, само когато е въ съгласие съ разбиранията на народното представителство и когато е въ духа и тежненията на интересите на държавата и на народа.

Г-да народни представители! Вътрешната политика на една страна е практическата дейност, която цели реални резултати; тя гони постигането на известни резултати. Следователно, тази политика и линията, която тя трябва да следва, се определят от поставените цели, от резултатите, които има да постига; тѣ се определят и от обстановката и от условията, при които живѣе държавата и при които тази политика трябва да се проявява. Днес, когато става дума за условия и за обстановка, въ които се намира държавата, естествено е, че има един доминиращ факт, който дава облик на тази обстановка, който определя и условията. Това е свѣтовната война, на която сме свидетели; това е онова голѣмо политическо, военно и стопанско напрежение, въ което живѣе свѣтът, въ което живѣе Европа, въ което живѣе и България заедно сѣ тях. И това напрежение, тези събития, този факт сѣ толкова голѣми, сѣ толкова голѣми отражения и сѣ толкова голѣмо значение, че никое друго условие, никой друг факт, който може да характеризира днешната обстановка и момента, не може да има никакво значение и бѣдище предъ отражението, предъ облик, предъ насоките, които свѣтовната война и тези напрежения дават.

Затова, г-да народни представители, и цѣлата политика на страната, както и политиката на всички други държави, се определя от това положение, да се справим сѣ тия напрежения, да отговорим на нуждите и задачите, които тѣ налагат. Това е още повече така, защото сѣ тая война и сѣ тия събития, на които сме свидетели, се черта бѣдешето за много години, и никой народ и никоя държава, никое управление няма правото да просит тия моменти, няма правото да не се грижи за запазване цѣлостта на държавата, цѣлостта на народа си. И не само

това, но то трябва да използва така създаденото положение за своите национални идеали, за напредъка и за благополучието на своя народ. И затуй общата вътрешна политика на страната се определя от нуждите и вадичит, които тая война, тъзи политически, стопански и военни напрежения налагат и на държавата, и на народа, и на управлението.

Тъзи задачи, тъзи нужди общо за цялата вътрешна политика на страната днес могат да се формулират в следните три линии. Първо, да се организират и насочат силите на държавата, аз да се справят с нуждите на момента и да отговорят на нуждите на държавата. Г-да народни представители, естествено е, че в такива моменти на напрежение, в такива моменти на голъми, съдбоносни исторически събития държавата е поставена предъ голъми нужди, предъ голъми задачи. Дългъ на всички, които милват и работят за държавата и въ държавата, е да организират силите на тая държава, за да може тя да изнесе на плещите си тъзи задачи, да може да отговаря на тъзи нужди, да може да се справи с събитията, предъ които е изправена.

Втора основна, голъма линия е да се подготви и улесни народът, за да понесе особените условия и жертвите, които се поставят поради тъзи събития. Естествено е, че тъзи събития, тъзи напрежения сж свързани с поставяне въ известни изпитания, всъки народ, тж изискват и известни жертви. Народът въ всъка страна, народът и въ България, следователно, трябва да бжде подготвен не само, трябва да бжде и улеснен, за да може да понесе тъзи специални условия, да може да понесе, ако е необходимо, и ония жертви, сж които тъзи условия сж свързани.

На трето място, г-да народни представители, специалните условия, въ които всички страни на Европа, пък и свътът, следователно и България, сж поставени, налагат на управлението да не отклонява вниманието си въ никак мъроприятие, което би търпело отлагане, а да съсредоточи усилията и сърждствата си, за да задоволи бързо, резултатно всички належащи проблеми, които животът и събитията налагат. Не може въ времена като днешните управлението да мисли, че страната живее нормален живот и да влага сили и време въ разрешаване на проблеми, които не сж въ непосредствена връзка с събитията и нуждите на момента и които търпят отлагане и могат да бждат разрешени и уредени въ нормални времена.

Г-да народни представители! При тия събития, въ тъзи моменти, при тази обстановка нъма място нито за теоретични построения, нито за идеологични спорове, нито за мждруване, нито за резоньорство. Никакви теории, никакви мждрувания въ този момент не могат да бждат полезни, тж само могат да отклонят вниманието на народъ, на общественици, на държава от голъмите проблеми, които сж поставени за разрешение. Ако едно управление или един народ въ такива моменти се отдаде на теоретически разсждения, на спорове, на мждрувания, той би заприличал на онии философи, който, отдаденъ на звездоброичество, гледа небето, събрква пътя и не вижда какъ се изправя предъ пропастьта.

Днесъ, г-да народни представители, не сж моменти за идеологични спорове — било за идеология, било за режимъ — такива спорове биха могли само да ни доведат до нежелани резултати, такива спорове биха могли само да отслабят нашите сили, и за тъхъ нъма място. Днесъ времената, условията, обстановката, при която живеемъ, изискватъ действия, изискватъ дъла.

Азъ смътамъ, и вървамъ, че и вие ще се съгласите съ мене, че правятъ непростима гръшка къмъ интересит на народъ и държава онъзи общественици и държавници у насъ, които, било по идеологични разбирания, било по нъкои други лични причини, седятъ настрана и не даватъ своите услуги, своето съдействие, своите сили за разрешаване поставените задачи днесъ, а пазятъ своите сили, своето може за утрешния денъ. (Ржкопльскания) които пазятъ своята „непоруочностъ“ за утре. Г-да народни представители! Добре — утре. А днесъ, днешните проблеми, днешните задачи, днешните нужди отъ сили и сръдства кой ще ги задоволи? Утре може би тъхните сили, тъхните услуги ще бждатъ излишни, никой нъма да ги потърси, защото, когато бурята мине, когато настъпятъ нормални времена, сили и сръдства всъки народъ ще има достатъчно.

Г-да народни представители! Когато става дума за идеология, азъ бихъ избгналъ всъкакъв споръ. Ще се задоволя да кажа само, че идеологията на режима и на управлението въ България е такава, каквато е очертана

отъ неговитъ дъла презъ последните години, каквато е формулирана въ декларацията на правителството отъ 12 априлъ и каквато намъри изразъ и въ тронното слово сж думитъ „мощна и социално справедлива българска национална държава“. (Ржкопльскания) Тъзи думи, този лозунгъ определя цялата наша идеология.

Какъвъ е нашиятъ режимъ? Г-да народни представители! Той е също очертанъ. Той се характеризира съ две думи: всички, което е необходимо за нуждите на момента и за интересит на България. Той ще бжде оии режимъ, който не се вдъхновява, който не служи на нищо друго, освенъ на задачите, на нуждите, на интересит на страната днесъ.

Какъвъ е пътятъ на управлението, какъвъ е пътятъ на държавата? Този пътъ е също определенъ, той е ясенъ за всички ни, и ако трябва да начертаемъ неговото бъдеще, ние можемъ да кажемъ само две думи: пътятъ на България е направо и напредъ.

Г-да народни представители! Съ тъзи линии на общата вътрешна политика на страната се очертава и конкретната дейностъ на вътрешната политика на страната въ тъсень смисълъ на думата, т. е. дейността на Министерството на вътрешните работи, на която дейностъ искамъ да се спра. Тази дейностъ се ръководи и държи смътка за общитъ линии, очертани отъ положението и условията, въ които се намиратъ всички страни, и тя се стреми да изпълни своя дългъ, преди всичко относно организиране и събиране силитъ на държавата. Г-да народни представители! Дългъ на вътрешната политика въ тъсень смисълъ на думата е, да запази сигурността на държавата, реда и спокойствието въ страната.

Трбва да кажа по този въпросъ преди всичко, че благодарение единението и съзнанието за голъмите исторически моменти, които живеемъ; единение и съзнание, които сж дълбоко вкоренени въ цялия български народъ, въ страната съществува сигурност, има редъ и спокойствие. Естествено е — вие знаете това — има известни прояви, има известни опити да се смути този редъ, да се наруши това спокойствие. Тия опити, тия стремежи, г-да народни представители, не идатъ отвътре, отъ страната; тъзи опити и тъзи стремежи сж дейностъ на външните врагове на България, които се стремятъ да си послужатъ съ нъкои лица вътръ въ страната, за да постигнатъ известни свои цели. Естествено е, имаме и хора, които сж съ противодържавни настроения, които, благодарение на фанатизма, било поради заблуда, било поради слабостъ на характера или поради друга причина, ставатъ оръдие на тъзи външни врагове на страната.

За тия опити отвънъ, ние и цялиятъ български народъ имаме достатъчно доказателства. Достатъчно е да спомена парашутиститъ, подводниците и другитъ сръдства, които ни се пращаха отвънъ презъ миналата година, и да ви подчертая, че, макаръ по другъ начинъ, макаръ въ по-малъкъ размъръ, макаръ съ други сръдства, и днесъ още враговетъ на България се мждатъ да повлияятъ и да смутятъ нашия редъ и нашата сигурност.

Г-да народни представители! Такива опити да се смути редътъ и спокойствието има не само у насъ, но има навскъжде, въ всички страни въ Европа, въ всички страни въ свътъ, бихъ казалъ. Защото борбата, която днесъ се води, е борба много голъма, тотална, и защото сръдствата въ тази борба не се избиратъ. Такива опити и прояви има и въ освободенитъ земи, има, както се помена и тукъ, и въ Македония. Трбва, обаче, дебело да подчертая, че навскъжде въ българската земя тия опити не сж инициатива на българите, тж сж дъло на чужденци. И ако тукъ таме тж се явяватъ въ нъкоя по-остра форма, то е благодарение на това, че мътни условия, че условията на скорпшната свобода даватъ възможностъ на враговетъ на страната да развиятъ по-усилена дейностъ. Въ това отношение, обаче, трбва да заявя също така, че властта се справи бързо и успшно съ всички тия опити и че никой отъ тъхъ не остана ненаказанъ.

Г-да народни представители! Трбва въ това отношение да изтъкна и нъщо друго: отношението на цялокупния български народъ отъ села и градове, въ старитъ и нови предъли на страната, е решително на фронта на държавата. („Много върно!“ Продължителни ржкопльскания) е решително на фронта на страната. (Ржкопльскания) Въ това отношение българскиятъ народъ е напълно единенъ и е готовъ съ всички сръдства и съ всички жертви да защити цялостъта, реда и сигурността на своята държава. („Браво!“ Ржкопльскания)

Петъръ Савовъ: Върно!

Министър Петър Габровски: Срѣдствата за борба срещу тия опити, г-да народни представители, сѣ нѣколко вида. На първо мѣсто, това сѣ превантивните мѣрки. Първата целъ на държавата е да не позволява, ония, които биха искали да развиятъ такава дейност или опити за такава дейност, да иматъ условия да се проявяватъ. Всѣки, който би билъ годенъ или би ималъ намѣрение или стремежъ да развие противодържавна дейностъ, се следи и се поставя при условия, да не може да изпълни своите пълнени замисли.

Наредъ съ това, все като превантивна мѣрка, се практикува и системата на въдворяването на ново мѣстожителство, въ нѣкои случаи и въ селища за държавна сигурностъ, на ония елементи, които, било по свое положение, било по своето убеждение, било поради това, че не могатъ да се откъснатъ отъ вредни влияния, биха били опасни за сигурността и за спокойствието.

Тѣзи мѣрки, и специално мѣрката за въдворяване, често се коментиратъ. Тѣ се коментиратъ и тукъ въ Народното събрание. Както всички, така и правителството, така и азъ зная, че тази мѣрка е тежка, че тя въ нѣкои случаи е много тежка. Никой не чувствува тежестта на тая мѣрка толкова много, както правителството. Но никой нѣма по-малка вина за необходимостта отъ тази мѣрка, отколкото правителството и българския народъ. Правителството и българскиятъ народъ сѣ предизвикани, сѣ принудени да взематъ тази мѣрка, защото сѣ длъжни преди всичко да бранятъ сигурността и цѣлостта на държавата. (Ржкоплѣскания)

Петър Савовъ: Вѣрно!

Министър Петър Габровски: Г-да народни представители! Наредъ съ това правителството прави всички усилия да смекчи тази мѣрка, и вѣрвамъ, вие сами констатираете, че тя се смекчава все повече и повече сѣ измѣняватъ се условия. И азъ мога да ви кажа, че при тия условия, при които се намираме, тази мѣрка ще бѣде още повече смекчена и, дай Боже, въ скоро време да имаме условията съвсемъ да бѣде премахната.

Друга мѣрка, която властта взема, за да не позволи каквито и да е противодържавни прояви и опити за противодържавна дейностъ, е да се нанася ударъ на всѣки подобенъ опитъ. Законътъ и властта въ България сѣ достатъчно силни, за да могатъ да накажатъ най-строга, най-тежко всѣка подобна проява. Въ това отношение властта се държи строго въ рамките на закона, и всички наказания се прилагатъ само отъ отговорни фактори и само чрезъ надлежните сѣдилища въ страната. Въ това отношение правителството ще следва досегашната своя политика и ще стовари своя желѣзенъ юмрукъ надъ всѣка глава, която би се опитала въ тия моменти явно или скрито да рони устоите на държавата и да заплашва нейната сигурностъ и нейното спокойствие. (Ржкоплѣскания)

Петър Савовъ: Браво!

Министър Петър Габровски: Въ борбата срещу опититъ за противодържавна дейностъ и срещу противодържавните елементи на първо мѣсто стои българската държавна полиция. Презъ последните години особенитѣ условия, въ които се намиратъ всички страни, а следователно, и България, поради войната, и новитѣ задачи разшириха и увеличиха много дейността на полицията, както количествено, така и по отношение на задачитѣ, на които тя има да отговаря. У насъ държавната полиция трѣбваше да се справя съ засилената дейностъ на враговетѣ на страната; трѣбваше да поеме грижата за запазване реда, спокойствието и сигурността въ освободенитѣ земи, трѣбваше да се справи съ ония чужденци, които бѣха нахлули въ българскитѣ земи презъ времето на робството; трѣбваше да се справи съ известни прояви на такива изключителни времена, каквато е спекулата и т. н. и т. н. И българската полиция се справи достойно и успѣшно съ тѣзи задачи. За целта, обаче, тя трѣбваше да се развѣрне, трѣбваше да увеличи своите кадри, и то много бързо. Задачитѣ се поставяха бързо, нуждитѣ трѣбваше да бѣдатъ задоволени безъ забава. И българската полиция, въ единъ много краткъ срокъ, увеличи, почти удвои своите кадри. Естествено е, че при това бързо развѣрчане въ нейните редове може би вѣлѣзоха и нѣкои неопитни хора, може би и нѣкои недостойни, допустнаха се нѣкѣде грѣшки и опущения. Това, обаче, което трѣбва да подчертая, то е, че нито една грѣшка не остана непоправена, нито едно провинение не остана ненаказано.

Г-да народни представители! Съ огледъ на задачитѣ, съ които имаше да се справя българската държавна полиция презъ този периодъ отъ време, тѣзи грѣшки и тия опущения сѣ нишожни. Ако си дадемъ смѣтка, въ каквъ краткъ периодъ време, съ колко задачи бѣ натоварена полицията и на колко нужди тя отговори, ще видите, че уличната, която се прозвизиха, сѣ капка въ морето, която не засѣга съ нищо нито можето, нито достоинството, нито честта на полицията.

Има нѣщо друго, обаче, което е много по-важно и което искамъ да подчертая тукъ предъ васъ и предъ цѣлия български народъ. То е, че въ тѣзи усилни времена българската полиция действуваше енергично, съ беззаветна преданостъ къмъ Царъ и родина, съ опитностъ, дисциплина и съзнание за своето значение и за своя дългъ и съ беззаветна българска храбростъ. Презъ тѣзи усилни за нея времена българската полиция съ кървави жертви показа и на народа, и на враговетѣ на България, и на цѣлия свѣтъ, че българинътъ знае да пази и може да пази своята държава. (Ржкоплѣскания) Въ този моментъ, само три дни преди празника на българската полиция, позволете ми да и изкажа похвала и благодарностъ. (Ржкоплѣскания)

Друга проява въ нашия общественъ и държавенъ животъ, която засѣга първата линия отъ общитѣ линии на вътрешната политика, т. е. силитѣ на държавата, реда и спокойствието, това е проявата на критикарство и на резоньорство, която виждаме въ нѣкои срѣди. Г-да народни представители! Това, действително, сѣ срѣди, които се състоятъ отъ хора непознаващи положението, отъ хора фантасти, отъ хора съ слаби характери, славолѣбци, най-дребни хора, които сѣ отдадени на бездѣлнето, хора, които иматъ любовъ къмъ сензациитѣ, хора, които въ тѣзи исторически, сѣдбоносни и важни за страната времена не могатъ да намѣрятъ друго мѣсто за себе си и друга дейностъ за себе си и за своите сили, освенъ да хвърлятъ калъ или камъкъ срещу българската държава и срещу българското управление. Това сѣ срѣди отъ нещастници, това сѣ хора за съжаление, и управлението досега въ много случаи се отнасяше къмъ тѣхъ като къмъ нещастници — съ съжаление. Последните тѣхни прояви, обаче, и главно разискванията, които станаха тукъ по този въпросъ, ни даватъ всичкото основание да сиѣтаме, че подобна тѣхна дейностъ отъ обикновена клюкарска и резоньорска проява стана дейностъ вредна за държавата. И азъ декларирамъ, за да чуятъ и тѣ, че отъ днесъ натакъ властта ще вземе най-строги мѣрки къмъ тѣхъ, като бездѣлници и рушители на държавата. (Продължителни ржкоплѣскания)

Петър Савовъ: Браво!

Министър Петър Габровски: Накрай, г-да народни представители, по този пунктъ позволете ми да кажа две думи и за друга една категория хора въ нашия общественъ животъ, за дейността на иначе добри българи, добри националисти. Има у насъ голѣми патриоти и всрѣдъ възрастнитѣ, и всрѣдъ младежта, които сподѣлятъ идеитѣ и целитѣ, на които вие и ние служимъ, които иматъ същата идеология, които се стремятъ къмъ същата режимъ, но които се страхуватъ, че този режимъ, който ние упражняваме, билъ псевдоавторитаренъ, и вдигатъ походъ срещу него, за да насадятъ тѣ истински авторитаренъ режимъ.

Г-да народни представители! Независимо отъ това, което казахъ преди малко, че времената днесъ не сѣ за спорове за режимъ и идеология, тия хора изпадатъ въ голѣма грѣшка. Защото, действително, нѣма по-лошо отъ единъ псевдорежимъ. Но когато става дума за режимъ въ България, ние знаемъ, че за нашитѣ условия псевдорежимъ е оный, който е изграденъ на слѣпо копиране и на слѣпо подражание. Тѣзи хора сѣ отдадени на едно слѣпо подражание. У насъ, за съжаление, въ тия срѣди се е явила една мания, една водачомания. Тѣзи хора искатъ непременно да станатъ водачи, и за тѣхъ нашиятъ режимъ е добъръ или лошъ, подъ нашъ режимъ разбирамъ българския — въ зависимостъ отъ туй, дали тѣ сѣ или не сѣ водачи.

Ние приемаме водаческото начало, защото то е въ духа на българската история, и го приемаме такова, каквото е, съгласно съ този духъ и съ бита на българина. Българската история не познава друга организация на държавата, освенъ царство. Българската история и българскиятъ народъ не признаватъ другъ водачъ, освенъ своя Царъ. (Продължителни ржкоплѣскания) Българската конституция и любовта на българина къмъ държавата и къмъ вода-

ческото начало не признават никакви водачи задъ своя Царь, предъ своя Царь, подъ своя Царь или кждето и да било. (Ржкоплъскания) И който въ тѣзи времена не разбере това начало, тъй необходимо за българската държава и за режима, който и да е той въ страната, той действително иска за свои лични подбуди да насади въ България единъ псевдорежимъ.

Г-да народни представители! Ония, които сж на страната на хора, които блъбуватъ за водачество, сж добри националисти. Тѣ сж на фронта на държавата; тѣ обичатъ държавата тъй, както и ние я обичаме; тѣ сж готови да я бранятъ и я бранятъ тъй, както и ние я бранимъ. И ние ценимъ тази тѣхна дейностъ; ние ги ценимъ, защото тѣ сж въодушевени, както казахъ, отъ сжщитѣ идеи, отъ сжщитѣ цели, отъ сжщата идеология. На тѣхъ, обаче, ние има да кажемъ едно: законитѣ въ България сж за всички. Българскитѣ закони не позволяватъ партии и партийна дейностъ. И винаги, когато тѣхната дейностъ избие въ партийностъ; винаги, когато тѣхната дейностъ има партийни прояви, както досега, както днесъ, тъй и въ бъдеще, ние ще прилагаме закона по отношение на тѣхъ сж всичката му строгостъ и всичката му сила. (Ржкоплъскания)

По отношение на тѣхъ, г-да народни представители, ние нѣмаме предпочитане, що се касае за прилагането на закона. По отношение на тѣхъ ние имаме искрена, българската надежда, че рано или късно тѣ ще се осъзнаятъ, ще тръгнатъ по пътя за напредъка на българския народъ, подъ общото българско знаме, и ще престанатъ да бждатъ трамплини на себелюбци и самозвани водачи. (Ржкоплъскания)

Г-да народни представители! По отношение необходимостта да се подготвя и улеснява българскиятъ народъ, за да може да се справя съ специалнитѣ условия, при които е поставенъ както всѣки народъ въ Европа и въ свѣта днесъ, вътрешната политика, въ тѣсенъ смисълъ на думата, има сжщо своя дѣлъ. Въ това отношение основно начало, неуморно следвано отъ всички органи и постоянно вътѣпявано и насаждано, е безпартийностъ въ управлението. Моля да бжде разбранъ добре. Не се касае за безпартийностъ на управлението. То е другъ въпросъ. Касае се за безпартийностъ, за безпристрастие при управлението, въ управлението, при отправяването на различнитѣ функции, т. е. да нѣма дѣлене на „наши“ и „нашия“, да има обективностъ, да има еднакво отношение и еднакво третиране на всички категории, на всички групи верѣтъ българския народъ. Въ това отношение поне никога отъ никжде не съмъ чулъ упрекъ. Въ това отношение властта винаги е била на висотата на своето положение.

На второ мѣсто друго едно начало, което се прилага и което ще се прилага и за въ бъдеще, е справедливостъ при прилагане на всички мѣрки. Тамъ кждето може да има споръ, тамъ кждето може да има колебание, критериятъ е справедливостта. Всѣкому споредъ заслугитѣ, споредъ силитѣ, споредъ принципа на справедливостта. Органитѣ на вътрешната политика, наредъ съ това, сж въ постоянна връзка съ народа, и тѣхнитѣ отношения къмъ народа сж отъ голѣмо значение.

Г-да народни представители! Линията, която се следва и ще се следва въ това отношение, е, че администрация, чиновничество, служби сж създадени да служатъ на народа; че, както и другъ пътъ съмъ ималъ възможностъ да подхерта предъ васъ, не служи на държавата и на Царь добре оня, който не служи на народа. Задачата на администрацията въ това отношение е особено голѣма и особено важна. Тя е да следи и да напипва болкитѣ, нуждитѣ на народа и да ги задоволява, като ги поставя въ хармония съ интереситѣ на държавата. Тази дейностъ е колкото деликатна, толкова и трудна. Нѣма по-деликатна дейностъ отъ нея. Въ това отношение се правятъ всички усилия, главно съ подбора на хората, за да може да се постигне винаги желаниятъ резултатъ.

Единъ другъ важенъ въпросъ въ връзка съ необходимостта, народътъ да бжде улесняванъ, за да може да се справя съ специалнитѣ и по-тежки условия на живота днесъ, това е да се поддържа постоянна връзка и постоянна допиръ съ този народъ; управлението да бжде въ връзка съ народа. И нека декларирамъ предъ васъ, както и при другъ случай съмъ правилъ това, че правителството има съзнанието за тази голѣма и важна задача и че при нейното провеждане и при нейното изпълнение то, правителството, различа преди всичко и най-много на васъ, г-да народни представители. При нашия режимъ, при нашия животъ и при нашитѣ условия на управление, безъ съдействието на народното представителство тази връзка не би могла да се поддържа ефикасно. Въ това отношение азъ трѣбва да декларирамъ, че дейността на

правителството досега е била винаги улеснявана отъ г-да народнитѣ представители и че то има всички основания да мисли, че тия улеснения ще ги има и въ бъдеще.

Въ това отношение къмъ народа, принципътъ, който се следва, е определенъ: той е да се излиза при народа и предъ него съ истината, и нѣщата да му се казватъ ясно и открито такива, каквито сж.

Г-да народни представители! Въ тѣзи времена трѣбва най-често и най-много, наредъ съ другото, ние да казваме — и ние го казваме — на българския народъ, че времената, въ които живѣемъ, сж сждбоноси; че днесъ ние творимъ едно голѣмо дѣло — обединението на България; че днесъ ние осигуряваме напредъка на нашата държава и благополучието на нашия народъ; че такова голѣмо дѣло — обединение — не се твори съ хленчъ, съ грижи по дребни нѣща, не се твори съ оплакване, критика и недоволство; че днесъ времената искатъ съзнание, искатъ дисциплина, искатъ търпение, искатъ жертви. Защото това търпение, тия жертви сж за едно велико дѣло — за създаване на новъ редъ, за създаване на нова Европа; че тия жертви сж преди всичко за насъ, за нашитѣ деца, защото днесъ се твори обединението на България и защото се осигурява бъдещето на държавата и благополучието на нашия собственъ народъ, на насъ самитѣ. (Ржкоплъскания) Българскиятъ народъ разбира много добре тѣзи нужди; българскиятъ народъ следва тази насока; българскиятъ народъ желае и ние сме длъжни по-често да бждемъ при него и по-често да му даваме подробни освѣтления по всички въпроси, които засѣгатъ и него, и страната конкретно.

Накрай да се спра и на ония задачи, съ които Вътрешното министерство има да се справя, но преди това на ония, които трѣбва да отмене. Г-да народни представители! Много съ задачитѣ, съ които има да се справяме. Предстоятъ реорганизации на служби; предстои модернизирание дейността на службитѣ; предстои разрешаване на голѣми проблеми, които засѣгатъ общинитѣ; предстоятъ голѣми и важни проблеми за строителна и благоустройствена политика на общинитѣ; предстоятъ строителни и т. н. Всички тѣзи въпроси, всички тѣзи проблеми търпятъ отлагане, тѣ нѣматъ своето време и своето мѣсто днесъ и затова по отношение на тѣхъ ние сме свили знамената. Ние не отклоняваме своето внимание и своитѣ сили въ грижи и дейностъ по тия проблеми. Грижитъ и дейността ни сж насочени главно къмъ онова, което за момента е належащо. Преди всичко то е да дадемъ отъ страна на администрацията и отъ другитѣ органи на министерството най-резултатна дейностъ въ връзка съ ония въпроси, които сж палещи за момента, и на първо мѣсто въ връзка съ стопанскитѣ въпроси. Българската администрация и българскитѣ кметове сж всецѣло въ услуга на всички стопански органи на страната и провеждатъ ония нареждания, които имъ се даватъ. Да бждатъ въ услуга на управлението и на народа въ връзка съ стопанскитѣ задачи, за момента, е една отъ най-важитѣ работи на администрацията и на органитѣ на министерството.

Въ връзка съ това, за да може да се отговори на такива задачи, бѣха разширени правата на областнитѣ директори, както ви е известно, съ една специална наредба — нѣщо, къмъ което Вътрешното министерство се е стремилъ отдавна. Тази наредба сега се прилага, нека кажа, успѣшно съ добри резултати.

Единъ важенъ въпросъ на момента е намирането сръдства за общинитѣ. Общинитѣ иматъ разширени задачи. Функциитѣ, които имъ се възлагатъ ежедневно, сж все по-голѣми и по-нови. Необходими сж сръдства, съ каквито тѣ сега не разполагатъ. Сегашиитѣ общински бюджети сж въ голѣми затруднения, именно поради липсата на сръдства. Единъ предстоящъ въпросъ на моя инициатива и на ваше разрешение е да намѣримъ тия сръдства. Както ви е известно, внесенъ е законопроектъ за измѣнение на закона за поземления данѣкъ и данѣка-сгради; въ скоро време той ще бжде разгледанъ отъ комисията, и тамъ ще търсимъ единъ отъ източникитѣ за отговаряне на тази нужда.

Друга една областъ, въ която въобще, а специално сега поради времената се действа активно, това е областта на социалното, на общественото подпомагане. Г-да народни представители! Въ това отношение дейността е много напредъ. Страната ни е осѣяна съ трапезарии, сж народни кухни, сж сиропиталища, сж детски домове и т. н. Годишно въ България по всички ведомства се изразходватъ надъ 300 милиона лева за обществено подпомагане.

Полагатъ се и много голѣми грижи за тѣй наречената служба ИВП — за издръжка по военни причини. Организацията на тази служба, както сами сте констатирани, е

добра и въ туй отношение българската държава, чрез тази служба, отговаря на една належаща за момента нужда. Никой от семействата и близките на този, който е отишъл да изпълни своя дълг, не остава гладен и без сръдства.

Г-да народни представители! Грижитъ за подпомагане при общественитъ бедствия съгласно на пръв планъ въ тѣзи моменти. При всѣко бедствие българската тържава е готова и бърза да се притече на помощ. Вие знаете случая въ Видинъ, където, благодарение сръдствата, съ които се разполагаше, и мѣрките, които се вземаха, се отговори на открититъ нужди. Съ същата енергия и съ същите сръдства се отговаря и при всички други обществени бедствия. Така бѣше, ако си спомнете, и миналата година, когато въ София и въ нѣкои други градове имаше въздушни нападения; всички пострадали бѣха своевременно подпомогнати. Така ще бѣде и за въ бъдеще. Тази служба разполага и съ сръдствата, и съ организацията, за да може да отговори на тая важна за момента задача.

Другъ единъ въпросъ, който е важенъ, е подпомагането на българското семейство и специално на многодетното семейство. Внесохъ законопроектъ въ Министерския съветъ, който снощи се разгледа и въ скоро време ще ви бѣде раздаленъ, за да можемъ още тази сесия да отговоримъ също така на една важна нужда за държавата и нацията.

Много важенъ клонъ за днешнитъ времена е упазването на народното здраве. Народното здраве има много проблеми. Азъ ще се спра на онѣзи, които сѣга са актуални. Преди всичко стои въпросътъ за маларията. Вие знаете, че тази година въ страната имаше доста малария. Причинитъ за това сѣ много. Първата причина е сухото, безводно лѣто. Има разпространено убеждение, че при суша маларията не вирѣе. Обратно е вѣрно: малария се развива и вирѣе, взема масовъ характеръ именно при сухи години. Втората причина бѣше и е недостатъчната храна на населението. Организмътъ отслабва и е по-лесно атакуемъ отъ маларията. Третата причина е недостатъчното количество хиининъ, съ което се лекува.

Вие знаете трудноститъ, които съществуватъ сега, за набавяне на хиининъ. Азъ трѣбва да ви кажа, че още преди военнитъ години и по поводъ на военнитъ години нашата страна бѣше запасена съ хиининъ; нашата страна не престана и следъ това да търси и да увеличава своитъ запасъ съ хиининъ. Обаче поради увеличената територия и главно поради туй, че въ новитъ граници на страната влѣзоха нѣкои маларични области, събранитъ количества хиининъ не можеше да бѣдатъ достатъчни, още повече, че ние трѣбваше да държимъ смѣтка и за факта, какво днесъ хиининъ не може да се внася и че трѣбва да разпредѣляме своитъ запаси не само за една година, а за повече време, защото никой не знае и никой не може да каже, колко време и колко години ще трае войната. Затова продоволствието на населението съ хиининъ ставаше въ ограничени количества, споредъ нуждитъ. Никъде, обаче, никоя областъ, която е застрашена отъ малария, не е оставена и нѣма да бѣде оставена безъ хиининъ. Трѣбва да подчертая, че Дирекцията на народното здраве има запаси отъ хиининъ, че тя доставя нови количества и че се прави всичко възможно — моля да обърнете внимание на тѣзи мои думи — да се доставятъ нови количества хиининъ, за да може идущата година да бѣде посрещната съ едно хиининизиране, каквото е необходимо въ маларичнитъ области.

Наредъ съ това, г-да народни представители, една важна областъ за народното здраве е борбата съ епидемитъ, които се явяватъ въ такива моменти. И тази борба се води ефикасно, защото съществува и организацията съществуватъ и паричнитъ сръдства. Една е нуждата, една е липсата въ това отношение; това е лѣкарскиятъ персоналъ. Известно ви е, че лѣкаритъ въ България сѣ недостатъчни, и затова се прибѣгва къмъ гражданско мобилизиране.

Най-важниятъ въпросъ, обаче, отъ областта на мѣрките, които сѣ належащи за днешното време, е въпросътъ за мѣрките въ освободенитъ земи — Добруджа, Бѣломорието, Западнитъ покрайнини и Македония.

Добруджа, като най-рано освободена, най-бърже нормализира своя животъ, и днесъ главниятъ проблемъ тамъ е прилагането на новия законъ за недвижимата собственостъ. Естествено е, тамъ съществуватъ и други проблеми, които постепенно, съ огледъ на условията и възможноститъ, намиратъ своето разрешение.

Въ Бѣломорието стоятъ открити много проблеми. Грамадна частъ отъ тѣхъ сѣ проблеми за следъ войната. Не можемъ и не бива да искаме днесъ съ единъ замахъ и въ кратъкъ срокъ да се справимъ съ всички въпроси, които

тази обетована за българина земя открива. Тамъ има, обаче, единъ въпросъ, който е належащъ и който не търпи отлагане, това е връщането въ тѣзи краища на онѣзи българи, които, както знаете, следъ миналата война бѣха изгонени отъ своитъ родни огнища. (Ръкоплѣскания)

Преселването на тия българи, г-да народни представители, се върши въ оня темпъ, който е възможенъ при днешнитъ условия. Искамъ да ви кажа, че днешнитъ на тѣзи българи да се върнатъ тамъ и да се населятъ наново въ своитъ земи и въ своитъ жилища е голѣмо и неутвържимо. Далени сѣ всички възможни улеснения и се взимама всички възможни мѣрки, за да може това заселване да стане колкото е възможно по-скоро. То върви успѣшно. Азъ бихъ ви молилъ да не ми искате цифри въ този моментъ. Трѣбва да ви кажа само, че има известни прѣчки. На първо мѣсто, заселването тамъ не може да става въ всѣки месецъ. Има опредѣлени периоди отъ време, известни месеци, които трѣбва да се използватъ, съ огледъ, отъ една страна, на мѣстнитъ условия и, отъ друга страна, на стопанския животъ. Сега, напримѣръ, презъ месецитъ септември, октомври, ноември, това преселване е въ разгара си. Друга прѣчка сѣ пришелцитъ гърци, които още не сѣ напуснали тѣзи прѣдѣли на нашата страна. Трета прѣчка е затруднениятъ транспортъ. Транспортитъ сръдства на страната сѣ въ голѣмо напрежение. Преселването изисква голѣми транспортни възможности. Поради туй и преселницитъ сѣ изложени по-често на много неприятности и на нѣкои страдания. Има и единъ другъ въпросъ: липсата на къщи. Поправяме онѣзи, които сѣ полугодни, и строимъ нови. Известно ви е, че тази година, следъ десетина-петнадесетъ дни, тамъ се завършватъ голѣмъ брой къщи, въ които преселницитъ се настаняватъ.

Г-да народни представители! Азъ имамъ случай само преди месецъ да обиколя Бѣломорието, но всички негови къщища, и да се спра главно при тия преселници, защото тамъ бѣше целта на моето посещение. Мога да ви увѣря — ще си послужи и съ примѣри за това — че преселницитъ сѣ добре настанявани, като се държи смѣтка за всички условия, съ огледъ интереситъ на държавата и интереситъ на преселницитъ.

До васъ може би стигатъ нѣкои сведения и нѣкои слухове за недоволства и страдания на преселницитъ. Не вѣрвайте, г-да народни представители. Вчера получихъ едно анонимно писмо, изпратено ми отъ единъ колега, който го е получилъ. Въ него се казва следното: министърътъ е обиколилъ тамъ, но не е отишълъ въ еди кое село да види въ какво положение сѣ преселницитъ. А това бѣше първото село, въ което азъ отидохъ, въ което стояхъ най-много и въ което видѣхъ най-бодри и най-радостни преселници.

Другъ примѣръ. Отивамъ въ Ксанти. Срѣща ме единъ вашъ колега, който ми казва: „Бърже, Габровски, да ти кажа нѣщо. Въ Гюмюрджина ставатъ страшни работи съ преселницитъ. Тѣ сѣ изложени на тормози, изложени сѣ на лоши условия. Какво става съ тѣхъ, никой не може да знае! Дойдохъ, казва, да те виля и бързамъ да се върна тамъ, за да видя, съ какво мога да бѣда полезенъ.“ — Кой ви каза това? — „Казаха ми го този и този.“ Питамъ азъ своитъ органи, представители на властта, и тѣ ми отговарятъ, че нѣма нищо подобно. — Но вие видѣхте ли? — „Не съмъ видѣлъ, но ми казаха и азъ съетохъ за нуждно да ви го кажа.“ Тръгнахме съ него. Отидохме въ Гюмюрджина. Азъ събирамъ органитъ на властта и ги питамъ, какво е положението на преселницитъ, кога пристигатъ, къде и какъ се настаняватъ, доволни ли сѣ, страдатъ ли и т. н. Казватъ ми: „Г-не министре! Всичко е въ редъ.“ Питамъ: Изпълняете ли нарежданията? — „Стремимъ се да не ги изпълняваме буквоедски, а да отговоримъ на нуждата. Досега нѣма такива оплаквания отъ преселницитъ.“

Извинявайте, г-да народни представители, че се спирамъ малко по-подробно на този случай, но то е, защото той е характеренъ. Въ туй време идва една делегация отъ една дама и други мѣстни хора. Казватъ ми, че положението на преселницитъ било лошо. Понскахъ конкретни сведения. — „Ама, ето, на гарата снощи лежахъ на рампата и спяхъ 50 души бѣжанци, голи и боси, на дѣжда и вѣтъра! Властитъ, като разбраха, че вие идвате, вдигнаха ги, скриха ги и сега не знаемъ къде сѣ!“ — Не може да бѣде. Властитъ ми докладватъ, че тамъ има подслонъ, има специаленъ питателенъ пунктъ и има кухня за преселницитъ. — „Не, казватъ тѣ, лъжатъ ви, заблуждаватъ ви.“ — Отидохме на гарата. Питамъ кмета и околийския управителъ, къде е подслонътъ. Тѣ ми го посочиха и ние влѣзохме съ тая делегация, която изнасяше тѣзи

Е, г-да народни представители, по този начин се създава атмосферата. За да бъда още по-конкретен, аз ще си позволя да посоча името на един от членовете на тази делегация. Той беше бизиният народен представител от XXIV обикновено Народно събрание г-н Пляков, от Тополовград. До вечерта, докогато бяхме заедно, г-н Пляков след това нямаше думи, съ които да ми се извини и да изкаже огорчението самъ предъ себе си, че е могълъ да стане проводникъ на подобна инсинуация.

Г-да народни представители! Въ всеки случай грижата за преселването е една важна грижа на правителството, на управлението, и тя ще бъде изпълнена. Още по-важни са проблемите, които се поставят, във другата освободена българска земя — въ Македония.

Позволете ми нескромността, уважаеми г-да народни представители, да кажа, че смятам да познавам положението най-добре от всички, защото съм много често там, без да афиширам това по вестниците, и защото поддържам постоянна връзка както с местните власти, така главно и с местното население, и се интересувам живо и по дълг от всеки и най-малък проблем, който се поставя в Македония. Позволете ми с тази своя компетентност да кажа, че когато се говори за Македония, правят се много грешки.

Друга една грѣшка, която се прави е, че се твърди не-
престанно, че отъ страна на мѣстното население въ Маке-
дония имало критики и оплаквания. Критики на властѣта
и оплаквания отъ властѣта! Така е, г-да народни предста-
вители: има и критики, има и оплаквания. Но това не сѣ
критики и оплаквания на недоволство, това не сѣ критики
и оплаквания на отрицание. Македонецътъ обича своята,
българската властъ, той иска тя да бѣде съвършена и не-
говитѣ критики и оплаквания сѣ не противъ властѣта, а
за да може тая властъ да се подобри още повече, за да
може тя да бѣде такава, каквато той я идеализира. Това
е неударжливиятъ стремежъ на македонеца: неговата
властъ, българската властъ, неговото управление да бѣде
свършено, да бѣде безъ недостатѣкъ. И този му стре-
межъ е легитименъ. И затуй азъ се радвамъ на тѣзи кри-
тики и на тѣзи оплаквания, и затуй азъ непрестанно взе-
мамъ актъ отъ тѣхъ, и затуй непрестанно цялото прави-
телство полага усилия да усвършенствува и правленieto
въ Македония все повече и повече. (Ръкоплѣскания)

Г-да народни представители! Има, обаче, за Македония един друг въпрос, който е изразен много ясно въ тронното слово и въ отговора му. Това е тѣкуването на ранитѣ, които сѫ нанесени на тази българска земя, на тия наши братя. Години подредъ тѣ сѫ били подъ страшно, подъ черно робство, подъ непосиленъ, насилнически режимъ. Този режимъ преди всичко е потискалъ тѣжкия националенъ, български духъ. И затуй първата грижа на българската власт бѣше, и е трѣбва да бѣде да тѣкува ранитѣ на туй население, нанесени му презъ време на робството — на първо мѣсто да даде възможность то да прояви своя националенъ духъ.

Друга проблемъ въ връзка съ лѣкуване ранитѣ на Македония, това е да се доизчисти тази земя отъ ония пришелци, които дойдоха тамъ да тормозятъ българското население презъ времето на робскитѣ години. Въ това отношение българската власть изпълни своя дългъ. Не всички, обаче, сѫ отстранени. Условието днесъ не позволява въ това да стане радикално. Това, обаче, нито е забравено, нито ще бѣде забравено. Македония ще бѣде напълно очистена отъ всички елементи, които дойдоха тамъ, преимуществено сърбитѣ, за да тормозятъ българското население.

И въ това отношение, г-да народни представители, е направено много, съ което българското управление и България може да се гордѣятъ. Само на първата годишнина следъ освобождението на Македония, въ Македония бѣха открити 2100 училища, бѣха поставени въ строежъ 19 нови училища, бѣше създадена народна библиотека, народенъ музей, народенъ театъръ, създадоха се 11 земеделски училища, създадоха се 43 курсове за селски домакини, засѣтата площ се удвои, почна се голямъ строежъ на горски пътища, укрепяватъ се и се засѣяватъ пороища, направиха се 21 каптажи, 67 населени мѣста съ въ работа, за да се водоснабдяватъ и електрифициратъ, строятъ се известните вамъ желѣзопѣитни линии и т. н. и т. н.

За мистната интелигенция на Македония има много
клюки и много интриги. Презрете тия клюки и интриги,
г-да народни представители. Интелигенцията въ Маке-
дония е отдадена всецело на възстановяването на страната.
Тя е решително на фронта на българската държава. 75%

отъ ръководния чиновнически кадъръ въ Македония е отъ мѣстната интелигенция (Ръкоплѣскания) и само 5% отъ сръднитѣ и висшитѣ служби е отъ старитѣ предѣли на страната. Останалитѣ 95% сѣ отъ тамъ, отъ мѣстното население.

Друга една цифра е цифрата на бюджетитѣ на общинитѣ въ Македония. Днесъ общиятъ имъ сборъ надминава годишно два милиарда лева, когато презъ време на робството тази цифра е била само 600 милиона български лева. Имаме, следователно, повече отъ едно утрояване. Строятъ се бани строятъ се водопроводи, строятъ се клиники. На общинитѣ се дадохъ 13 мерища, 14 електрификационни предприятия и т. н. и т. н. По отношение на запазване народното здраве въ Македония е било направено въ миналото не много малко — нищо не е било правено. Населението тамъ е било оставено безъ здравни грижи. Създадохъ се участъкови лѣкари почти за всички райони, създаде се акушерска помощъ, откриха се 17 лѣчебни заведения, създаде се хининизирането, което по-рано бѣше чуждо за населението, създадохъ се противоепидемични отреди, които обикалятъ страната и помагатъ на населението, създадохъ се бактериологически станции почти въ всѣки градъ имунизира се населението противъ заразни болести и т. н. Въ областта на общественото подпомагане мѣстното население е смаяно отъ това, което българската държава е направила. Създадохъ се 28 дневни детски домове, създадохъ се 500 безплатни ученически трапезарии, създадохъ се 35 юношески общежития създадохъ се детски клубове, сиропиталища лѣтoviща и т. н. и т. н.

Г-да народни представители! Собствено защо ви давамъ тия цифри, защо разбивамъ отворена врата? Има единъ другъ фактъ, който вие знаете и който говоря достатъчно. Той е посещението на Негово Величество Царя на 3 октомврий въ Скопие. (Гласове: „Браво!“ Ръкоплѣскания) Какъвъ избликъ на национализъмъ каква радостъ, какъвъ възторгъ тамъ е било, това могатъ само очевидци да разкажатъ. Надали има другъ градъ, който да е далъ нѣкога изразъ на толкова национални чувства, на толкова национална радостъ и гордостъ на толкова преданостъ къмъ Царя и родината! (Ръкоплѣскания) Десетъ дни следъ това посещение една група скопски граждани бѣха при мене по друга работа. Въ разговора съ тѣхъ стана дума и за посещението на Негово Величество. Тѣ почнаха да ми разказватъ, да ми разказватъ съ суперлативи, да ми разказватъ ентузиазирани да ми описватъ, да се радватъ и, когато ги погледнахъ въ очитѣ — всичкитѣ плачеха, плачеха отъ възторгъ, плачеха отъ радостъ, плачеха отъ умиление. (Ръкоплѣскания) Г-да народни представители! И днесъ още, който дойде отъ Скопие, казва, че площадитѣ и улицитѣ кятятъ отъ онова мощно българско „ура“, което тогава на 3 октомврий скопняни сѣ викали отъ дъното на своята душа.

Ето, г-да народни представители, това е, което искахъ да ви кажа относно вътрешната политика на страната въ връзка съ отговора на тронното слово. Азъ си спомнямъ, че и преди 3 години близо, презъ мартъ 1940 г., имахъ възможностъ пакъ предъ васъ да дамъ обяснения и да начертая нѣкои линии, които ще следва вътрешната политика на страната. Тѣзи линии тогава бѣха одобрени отъ васъ, и ги следвамъ съ ваше съдѣйствие вече 2 години и половина. Азъ се налѣвамъ, г-да народни представители, че вие ще одобрите и така начертаната вътрешна политика сега и че съ ваше съдѣйствие и помощъ и съ съдѣйствието на българския народъ ще можемъ да насочимъ усилията на вътрешната политика на страната къмъ тѣни задачи, които моментътъ изисква, за да творимъ напредъка на българската държава и благополучието на българския народъ. (Продължителни и бурни ръкоплѣскания)

Председател Христо Калфовъ: Има духата г-нъ министър-председателъ и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Министър-председател Богданъ Филовъ: (Отъ трибуната) Посрещнатъ съ продължителни и бурни ръкоплѣскания Г-да народни представители! Както всѣкога, така и сега, разискванията по отговора на тронното слово дадохъ поводъ да се засегнатъ почти всички по-важни въпроси по външната, вътрешната и стопанската политика на страната. Изказаха се по тѣзи въпроси мнозина отъ народнитѣ представители. Ние всички изслушахме тѣхнитѣ речи съ внимание, не само затова, защото въ днешнитѣ сериозни и съдобносни времена ние трѣбва да бѣдемъ особено внимателни въ всички наши постѣпки и действия. Народнитѣ представители, които винаги сѣ били най-добрата връзка между правителството и народа, се намиратъ почти постоянно между своитѣ избиратели. Тѣ иматъ възможностъ да бѣждатъ въ непрестаненъ контактъ съ тѣхъ, да опознаватъ

по-добре тѣхнитѣ нужди, да викинатъ въ тѣхнитѣ настроения и отношение къмъ управлението на страната. Въ тѣхнитѣ речи вие трѣбва да виждаме, следователно, отраженията отъ преценкитѣ и разбиранията на самия народъ по въпроситѣ, които се разглеждатъ и въ Народното събрание. Ето защо правителството е вземало винаги подъ внимание препорѣжитѣ и мненията, които сѣ били изказвани отъ народнитѣ представители, и се е съобразявало винаги съ тѣхъ въ своята дейностъ. Но и то има отъ своя страна задължението да се изкаже по сложенитѣ на разглеждане въпроси и да опредѣли своето становище, като се спре подробно на ония отъ тѣхъ, които не сѣ били правилно поставени или не сѣ били достатъчно разяснени.

Вие чухте вече речитѣ на г-на министра на търговията и на г-на министра на вътрешнитѣ работи по стопанското и вътрешното положение на страната. Остава и на мене да прибавя само още нѣколко думи къмъ това, което тѣ казаха, за да завършимъ разискванията по отговора на тронното слово.

Г-да народни представители! Пасажътъ въ тронното слово по външната политика на страната е толкова ясенъ и категориченъ, че не се нуждае отъ никакви по-подробни разяснения. Въ декларацията на правителството отъ 12 априлъ т. г. ние подчертахме изрично, че главната целъ на нашата политика е да създадемъ една мощна и социално справедлива национална българска държава въ съгласие съ принципитѣ на новия европейски редъ. Не може да има никакво съмнение, че ние можемъ да постигнемъ успѣшно тази наша задача само въ тѣсно и искрено сътрудничество съ силитѣ на Осьта, които днесъ ръководятъ и осъществяватъ новия редъ въ Европа. Ето защо и нашата външна политика се гради преди всичко върху искреното сътрудничество и сърдечното приятелство съ силитѣ отъ Осьта и съ тѣхнитѣ съюзници. (Продължителни ръкоплѣскания) Въ изпълнение на тази своя политика България ще остане вѣрна докрай на своитѣ съюзници и на своитѣ приятели. (Гласове: „Браво!“ Продължителни ръкоплѣскания) Тя е изпълнявала и ще изпълнява всички свои задължения, които е поела спрямо тѣхъ, и е готова да имъ оказва винаги, въ кръга на своитѣ възможности, най-искрено сътрудничество, защото, както съмъ подчертавалъ това и другъ пътъ, ние имаме дълбокото убеждение, че нашата съдба е неразривно свързана съ съдбата на нашитѣ съюзници. (Ръкоплѣскания)

Г-да народни представители! Миналата година, благодарение на голѣмата подкрепа, която ни оказаха нашитѣ велики съюзници отъ Осьта, ние можахме да видимъ осъществено нашето национално обединение. Българскиятъ народъ, отъ всички краища на българскитѣ земи не е пре- ставалъ никога да се бори за своето обединение. Идеята за това обединение, като националенъ идеалъ той на- следи още отъ нашитѣ възрожденци. Тя закрепваше у него паралелно съ идеята за неговото освобождение отъ турското владичество и нейното мимолѣтно осъществяване въ момента на освобождението вѣляли още по-здраво въ неговата душа тази идея. Българскиятъ народъ никога не е правилъ разлика между своята свобода и своето обединение, за него свободата е немислима безъ обединението. Той винаги е ималъ твърдата вѣра, че рано или късно въ името на свободата той ще постигне своето обединение. Защото обединението на българския народъ не е въпросъ на неосправдани претенции или на завоевателни цели; то е въпросъ на висша справедливостъ, въпросъ на международна правда. Въ своето обединение българскиятъ народъ вижда изобщо смисъла на самото свое съществуване. Ето защо той даде вече съ такава готовностъ и съ такава въодушевление стотици хиляди жертви въ войнитѣ, които той водѣ за своето обединение, употребѣи всички свои усилия, за да може да постигне това обединение.

Днесъ всѣки българинъ може да се гордѣе, че неговитѣ национални идеали сѣ почти напълно осъществени. Обаче нека никой не си прави иллюзията, че съ-товгъ нашата задача е вече завършена, че отъ насъ не се изискватъ по-нататкъ никакви усилия. Да се постигне обединението само по себе си не е достатъчно. Намъ ни предстои още не по-малко трудната задача да закрепимъ това обединение, да направимъ отъ него една трайна действителностъ, да го осигуримъ не само за насъ, но и за иднитѣ български поколения. За тази целъ ние трѣбва да бѣдемъ готови преди всичко да бранимъ нашето обединение съ всички сръдства, съ всички жертви срещу всѣко посегателство, откъдето и да иде то. (Бурни и продължителни ръкоплѣскания) Да спремъ по сръдбата на пѣтя би било измѣна спрямо българския народъ. (Ръкоплѣскания) Има моменти въ историята на всѣки народъ, които не се повтарятъ, които сѣ отъ съд- бовосно значение за бъдещето на този народъ, които

изискват най-голямото сплотяване и напрежение на всички национални сили, за да могат да се преодолеят благополучно тези моменти.

Днес ние преживяваме, безспорно, един такъв момент. Азъ знам, че вие всички имате ясното съзнание за него. При все това азъ счетохъ за свой дългъ да подчертая това обстоятелство още един път предъ васъ, а чрезъ васъ и предъ цялия български народъ, защото съ огледъ на него ние ще трябва да нагаждаме и всички наши действия. Днесъ се изисква твърде много не само отъ правителството, не само отъ васъ, народните представители, но и отъ всеки българинъ, който съзнава своите задължения спрямо родината си. Азъ съмъ убеденъ, че въ този моментъ българскиятъ народъ, както въ всички решителни моменти отъ своето съществуване, ще се покаже достоенъ за своите исторически традиции и за всички тези, които съ своята кръвъ сж градили неговата съдба. (Ръкоплъскания)

Г-да народни представители! Въ тронното слово става дума и за правителствената декларация отъ 12 април т. г., съ която бѣха оповестени идеологичните основи на днешния безпартиен режимъ. Това обстоятелство предизвика известни възражения. Изтъкна се, че по-рано въ тронното слово никога не се е споменавала било партийната програма, било декларацията на кабинета за управлението на страната. Азъ вече пояснихъ въ какво се състои разликата. Декларацията на правителството отъ 12 април не може да се сравнява нито съ едновременните партийни програми, нито съ декларациите на отделните кабинети, които въ момента сж управлявали страната. Декларацията отъ 12 април не е програма само на сегашния кабинетъ; тя бѣше програма, макаръ и неписана, и на минали кабинети, тя ще бѣде, безспорно, програма и на бъдещи кабинети (Ръкоплъскания), тя е изобщо програма, както вече споменахъ, на безпартийния режимъ. Касаеше се, следователно, да се подчертае въ тронното слово това нейно особено значение.

Тукъ се подхвърли още и мисълта, че споменаването на декларацията въ тронното слово би могло да създаде известни неудобства за Държавния глава. Това схващане би било основателно, ако въ тронното слово се правеше какъква преценка на декларацията на правителството, ако по нѣкакъв начинъ се вземаше становище спрямо нея. Въ същностъ, както ви е добре известно, работата съвсемъ не стои така. Декларацията на правителството се споменава само като единъ фактъ, който е станалъ следъ поемането на управлението отъ новия кабинетъ, и то въ връзка съ мѣроприятията, които бѣха вече одобрени отъ васъ, както и въ връзка съ новите мѣроприятия, които, въ изпълнение на тази декларация, ще бждатъ представени на вашето одобрение. Явно е, следователно, че този пасажъ отъ тронното слово не може да създава поводъ за никакви недоразумения и че той съвсемъ не може да бѣде тълкуванъ така, както нѣкои се опитаха да внушаватъ.

Все въ връзка съ декларацията на правителството отъ 12 април се направиха и нѣкои други бележки. Макаръ тѣ сами по себе си да нѣматъ голямо значение, азъ все пакъ не бихъ могълъ да ги отмина мълкомъ, защото тѣ засѣгатъ нашето становище спрямо партийния режимъ и защото разискванията по отговора на тронното слово ни даватъ най-добрата възможностъ да изяснимъ нашите разбирания по този въпросъ.

Каза се преди всичко, че въ декларацията не се споменавало нищо за Народното събрание. Азъ не мисля, г-да народни представители, че отъ това обстоятелство могатъ да се вадятъ каквито и да било особени заключения. Ролята и мѣстото на Народното събрание въ управлението на страната като законодателна властъ е точно определена въ нашата конституция, а вие всички знаете много добре, че конституцията е основата и на безпартийния режимъ. Азъ вече на нѣколко пѣти имахъ случай да поясня, че безпартийниятъ режимъ се придържа дори много по-строгъ къмъ духа и буквата на конституцията, отколкото това бѣше случаятъ при партийните режими. (Ръкоплъскания) Излишно би било, следователно, да включваме въ нашата програма нѣща, които сж вече установени въ конституцията и които ние възприемаме напълно съ самата конституция. Ако е въпросъ да се изясни по-точно отношението на правителството къмъ Народното събрание и къмъ парламентария редъ у насъ, това вече, както ви е известно, ние направихме по-рано. Въ моята речъ по отговора на тронното слово въ първата редовна сесия на сегашното Народно събрание, на 18 мартъ 1940 г., азъ се изказахъ твърде подробно по този въпросъ, за да нѣма нужда сега да се спирамъ наново върху него.

Г-да народни представители! Каза се също така, че въ декларацията на правителството отъ 12 април не се спо-

менавало нищо за народа, за неговото участие въ управлението на страната. Едвали отъ това не се вадѣше заключението, че ние изобщо смѣтаме да отстранимъ народа като факторъ въ управлението на страната.

Г-да народни представители! Не е мъчно да се разбере отъ всякого, че и това е едно съвсемъ неоснователно твърдение. Както въ миналото, така и днесъ, народътъ взема участие въ управлението на страната преди всичко чрезъ избраните отъ него народни представители чрезъ Народното събрание. Ние винаги сме считали, че това негово участие трябва да бѣде засилено и по другъ начинъ. Достатъчно е да ви припомнимъ въ това отношение точка 18 отъ нашата програма, въ която сж посочени преди всичко професионалните организации, като едно срдство — азъ цитирамъ дословно — „за да се засили участието на народа въ общественния и политическия животъ на страната.“

Вѣрно е, г-да народни представители, че ние не говоримъ щѣло и нещѣло за народа; ние не вършимъ демагогия съ неговите права; ние не желяемъ да го залъгваме съ неизпълними обещания, както това се вършеше редовно презъ време на партийните режими. Ние винаги сме били убедени, че народътъ ще бѣде по-доволенъ, когато му се даватъ не обещания, а дѣла, които действително ще бждатъ отъ полза за него и които ще му дадатъ възможностъ да уреди по-добре своя стопански и културенъ животъ. (Ръкоплъскания)

Тъкмо въ това отношение, струва ми се, правителствата на безпартийния режимъ нѣматъ причини да се срамуватъ отъ резултатите на тяхната досегашна дейностъ. Достатъчно е да ви припомнимъ само това, което се постигна презъ последните години въ областта на нашите национални аспирации, въ областта на държавните финанси, въ областта на обществените строежи, въ областта на занаятите, индустрията и търговията, въ областта на земеделието, въ областта на трудовите условия и социалните отношения, въ областта на просвѣтата и духовната култура на страната. Всичко това вие знаете много добре, за да не е необходимо да се спирамъ по-подробно върху него.

Г-да народни представители! Въ тазгодишните разисквания по отговора на тронното слово се говорѣ доста много и за речта, която азъ произнесохъ на 15 септември въ Военния клубъ. Тази речъ произведе доста силна реакция въ известни срдѣи у насъ, и азъ трябва да заявя, че съмъ много доволенъ отъ това, защото то показва, че речта ми е била действително навременна и необходима. (Продължителни ръкоплъскания) Обаче същевременно съ това се направиха опити, съ свойствените на партизанщината методи отъ миналото, да се изопачатъ изказаните отъ менъ мисли, да се припишатъ на правителството на мѣрения, каквито то никога не е имало.

Ангелъ Сивиновъ: И нѣма да има.

Министъръ-председателъ Богданъ Филевъ: Още неопсрдствено следъ речта ми, една добре известна нелегална политическа група у насъ, която се кичи съ маската на единъ фалшивъ национализъмъ и която иска да използува идеализма на младежта за постигането на чисто партийни цели, разпространи тайно анонимни листчета, съ които се упрѣкваше правителството; че то искало да политизира армията и да я вкара въ политическия животъ на страната.

Азъ не бихъ се занимавалъ тукъ съ тоя видъ анонимна литература, ако разбиранията, които бѣха изнесени въ нея, не бѣха застъпени и тукъ, въ Народното събрание, и то отъ единъ държавникъ отъ ранга на г-нъ Никола Мушановъ. Упрѣкътъ, който се отправя срещу правителството, се основава на това, че на събранието въ Военния клубъ били поканени да присѣствуватъ и представители на армията.

Въ същностъ, г-да народни представители, въпросътъ е много ясенъ. На това събрание бѣха поканени да присѣствуватъ представители на армията, представители на църквата и представители на чиновничеството, на гражданската администрация, следователно, представители на ония три институции у насъ, които изпълняватъ функциите на държавната властъ въ различните нейни прояви. Тѣ бѣха поканени, не за да бждатъ политизирани, но за да чуятъ разбиранията на правителството по управлението на страната, по известни недѣлжи на нашия общественъ и духовенъ животъ, които въ днешния моментъ могатъ да иматъ особено пакостни отражения и които биха могли да бждатъ отстранени само съ задружните усилия на всички добри българи, особено на тези отъ тяхъ, които по своето обществено или служебно положение сж призвани да играятъ ролята на духовни ръководители на народа.

Въ дълата моя речъ — слава Богу, тя е напечатана по държавните стенограми точно така, както бѣше произнесена, и всѣки може да провери това — ние нѣма да намѣрите нито единъ пасажъ, който да съдържа каквото и да било указание за нѣкакво желание на правителството да политизира било армията, било църквата.

Действително, въ моята речъ азъ говорихъ за политизиране на чиновничеството, за политизиране на държавните и обществени служители. Обаче вие знаете много добре, че по смисъла на нашата административна терминология нито военните чиновници, нито църковните служители спадатъ къмъ категорията на чиновниците. По тази причина, именно, за тѣхъ сѣ създадени особенитѣ означения „военни чиновници“ и „църковни служители“, за разлика отъ държавните, общинските и обществените служители, които ние означаваме обикновено като чиновници.

Ако въпрѣки тѣзи обяснения, би могло да остане у нѣкого и най-малкото съмнение върху смисъла на моята речъ, азъ се ползувамъ отъ днешния случай, за да заявя най-категорически, сѣ всичкото съзнание за значението, което могатъ да иматъ моитѣ думи, произнесени отъ трибуна на Народното събрание, че правителството нито е мислило нѣкога, нито пъкъ би могло въобще да мисли да политизира нито армията, нито църквата, тъй като това би било напълно противно на неговитѣ разбирания. (Продължителни ржкоплѣскания)

Нашето становище спрямо армията е ясно изразено въ точка 2 на нашата програма. За насъ армията може да има само едно предназначение: да брани свободата и независимостта на страната; тя има само единъ дългъ: да бѣде вѣрна и предана на своя Върховенъ вождъ, Негово Величество Царя. (Ржкоплѣскания)

Вие знаете много добре, г-да народни представители, че отъ съвсемъ други срѣди произхождаха хората, които се опитваха въ миналото да използватъ армията за политически цели или да направятъ отъ нея оръжие за постигането на тѣхни лични домогвания. И азъ не зная, дали и днесъ нѣма пакъ въ известни срѣди хора, които, за да прикриятъ може би своитѣ собствени намѣрения, викатъ днесъ тъй силно: „Дръжте крадеца!“

Г-да народни представители! Другъ единъ въпросъ, по който се говори тукъ доста много, бѣ въпросътъ за политизиране на чиновниците. Въ моята речъ отъ 15 септември азъ се изказахъ, струва ми се, достатъчно ясно по този въпросъ. Както заявихъ тогава, това, което ние искаме отъ държавните и обществените служители, то е тѣ да почнатъ да мислятъ политически, а не бюрократически. Ние искаме отъ тѣхъ да бждатъ не само на фронта на държавата, но така също и на фронта на режима, на фронта на управлението, за да не саботиратъ, поради свои лични разбирания, мѣроприятията на правителството. Да се веди отъ всичко това заключение, което направихъ г-нъ Мушановъ, че ние сме гледали на чиновничеството като на „източникъ за власт“, че сме искали да направимъ отъ него „господаръ на народа“, е очевидно не само несъстоятелно, но и явно тенденциозно. Достатъчно е само да изтъкна, че въ моята речъ азъ се изказахъ изрично тѣкмо въ противната смисълъ по тоя въпросъ. Азъ заявихъ тогава, че чиновниците се назначаватъ, за да служатъ на народа, а не за тѣхна лична облага, не само, за да имъ се даде едно срѣдство за препитание. (Ржкоплѣскания) Азъ мисля, че това становище се сподѣля не само отъ правителството, но и отъ цялото Народно събрание.

Г-да народни представители! Изтъкна се вече на нѣколко пѣти, че ние живѣемъ въ сѣдбоносни времена, които изискватъ отъ насъ усиленъ трудъ и върховни напрежения. Войната, която все повече се разширява, се отразява твърде чувствително върху нашето стопанство, като създава голѣми мъжнотии както въ производството и снабдяването, така и въ разпредѣлението на продуктите отъ първа необходимостъ. Действително, ние не воюваме, но, както това се подчертава и въ тронното слово, ние също така имаме своя дѣлъ въ войната. Събитията се развиватъ по такъвъ начинъ, че ние трѣбва да бждемъ постоянно напрекъ, трѣбва да бждемъ готови да посрещнемъ всички евентуалности. Ние живѣемъ, на всѣки случай, въ едно военно време и трѣбва да се съобразяваме съ всички негови изисквания, съ всички несподобни мъжнотии, които сѣ неизбежно свързани съ военновременнитѣ условия.

Правителството има пълното съзнание за своитѣ задължения въ едно такова време и то взема всички мѣрки, за да може да се справи съ тѣхъ.

Главнитѣ мъжнотии, както вече забелязахъ, лежатъ днесъ въ областта на нашето стопанство, въ областта на производството и на снабдяването, въ поддържането на

ценитѣ, въ борбата съ спекулата и т. н., по които вече много подробно се изказа и г-нъ министърътъ на търговията.

Но колкото и да сѣ важни днесъ стопанскитѣ въпроси и въобще въпроситѣ отъ материално естество, ние не трѣбва да забравяме, че има и друга една област, която е не по-малко важна тѣкмо въ днешно време и на която ние също така трѣбва да посветимъ нашето внимание. Това сѣ въпроситѣ, свързани съ изграждането на духовната мощъ на нашия народъ. Само единъ здравъ и бодър духъ може да създаде моралната предпоставка за преодоляването на всички мъжнотии и несподобни, свързани съ военновременнитѣ условия. Действително, поддържането на този духъ зависи твърде много отъ задоволяването на обикновенитѣ нужди на живота.

Председателъ Христо Калфовъ: (Звъни) Г-не министре! Извинете.

Г-да народни представители! Часътъ е 8. Моля ви да дадете съгласието си да продължимъ заседанието и следъ 8 часътъ.

Който приема тѣта предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля, продължете, г-не министъръ-председателю.

Министъръ-председателъ Богданъ Филвъ: Обаче той може да добие своята истинска стойностъ само тогава, когато надхвърли тѣзи нужди, когато отъ личнитѣ интереси се издигне къмъ интереситѣ на общността, къмъ интереситѣ на нацията и на родината.

Българскиятъ народъ се е отличавалъ винаги съ такъвъ духъ. Въ борбата за своето възраждане и за своята църковна независимостъ, на Шипка и при Сливница, на всички бойни полета презъ балканската и презъ първата свѣтвна война, той даде безбройни доказателства за това, на какво е той способенъ, когато се касае да защити своята земя и своята свобода, да извоюва по-спосни условия за своето съществуване. (Ржкоплѣскания)

Това знаятъ много добре неприятелитѣ на българския народъ и затова ние виждаме, че тѣ си служатъ съ всички срѣдства, за да разколебаятъ неговия духъ и да могатъ по такъвъ начинъ по-лесно да сломятъ неговата съпротивителна сила. Чрезъ едно лукаво лицемерие, чрезъ безсѣйстно изплачаване на фактитѣ, чрезъ примамливи обещания, които, както ни показа миналото, никога нѣма да бждатъ изпълнени, чрезъ всички срѣдства на една безогледна пропаганда тѣ се стремятъ да насадятъ у българския народъ духа на пораженството, духа на отрицанието, за да го отклонятъ отъ неговия истински пътъ и да го поставятъ въ услуга на своитѣ собствени цели и намѣрения.

Азъ зная, че българскиятъ народъ нѣма да се поддаде на тѣзи внушения, че той нѣма да се остави да бжде измамненъ, защото той има единъ здравъ усѣтъ за нѣщата, защото той е реалистъ по натура и защото той винаги е умѣлъ да различава истината отъ лицемерието. (Ржкоплѣскания) Обаче все пакъ дългъ е на всички ония, които днесъ по единъ или другъ начинъ сѣ призовани да бждатъ духовнитѣ водачи на нашия народъ, да пазятъ неговия духъ отъ всѣко посегателство, да се борятъ противъ всѣки опитъ за неговото разколебаване, откъдето и да иде този опитъ, отъ наши или чужди срѣди, за да може да се запази непоколебимото духовното единство и духовната мощъ на българския народъ.

Г-да народни представители! Пятътъ, по който е вървѣлъ българскиятъ народъ, е билъ винаги труденъ; той е билъ винаги осѣянъ съ жертви, съ лишения и страдания, но той е водилъ винаги къмъ велики дѣла. Отъ този пътъ ние и днесъ нѣма да се отклонимъ.

Ние ще следваме този пътъ, защото ние знаемъ, че само съ трудъ и жертви се изкупува благоденствието на единъ народъ.

Ние ще следваме този пътъ, защото той ни е заветанъ отъ нашитѣ възрожденци и отъ храбритѣ български герои, паднали по бойнитѣ полета за свободата и обединението на българския народъ. (Продължителни ржкоплѣскания)

Ние ще следваме този пътъ, защото не носимъ робски чувства въ душата си и не искаме да бждемъ единъ народъ отъ парии между другитѣ народи.

Ние ще следваме този пътъ, защото не искаме да служимъ нито на болшевиизма, нито на плутократията и на международното еврейство. (Продължителни ржкоплѣскания)

Ние ще следваме този пътъ, защото имаме вѣра въ държавническитѣ възможности, въ гражданскитѣ и военни добродетели на българския народъ.

Ние ще следваме този път, защото сме дълбоко убедени, че само той е, който води към изграждането на една мощна, социално справедлива национална българска държава. (Ръкоплъскания)

Ние ще следваме най-после този път, защото имаме пълна вяра преди всичко във Върховния вожд на страната, Негово Величество Царя. (Много продължителни и бурни ръкоплъскания. Народното представителство направи овации на министър-председателя и на останалите министри със продължителни ръкоплъскания и „Ура!“)

Председател Христо Калфовъ: Г-да народни представители! Разискванията по първото четене на проектоотговора на тронното слово сж приключени.

Които г-да народни представители приемат на първо четене проектоотговора на тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател Богданъ Филовъ: Моля, да се гласува и на второ четене.

Председател Христо Калфовъ: Г-да народни представители! Г-нъ министър-председателъ прави предложение, проектоотговорът на тронното слово да бъде гласуванъ сега, по спешност, и на второ четене.

Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да докладва.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народните представители, отново събрани във свещената сграда на Народното събрание за IV редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание, от все сърдце благодарят за приветствията на Ваше Величество, отправени имъ съ царското слово.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат първия пасажъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Въ съдбоносните времена, които свѣтътъ изживява, въ борбата за новъ редъ, която ще донесе повече правда на свѣта, както и обединение на българския народъ въ неговите народностни граници, правителството, въ искрено сътрудничество и сърдечно приятелство съ силите на Осьта и тяхните съюзици, следва своята окончателно установена външна политика въ рамките на Трестранния пакт и на пакта противъ Коминтерна.

Ние одобрихме тази политика на правителството, защото тя отговаря на чувствата на народа, подкрепили сме я и ще я подкрепяме съ твърдост и решителност, за да се обезпечи на свѣта единъ траенъ миръ, основанъ на справедливостта, а на поробените български земи — освобождение, изкупуно съ толкова много жертви въ три последователни войни.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат втория пасажъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Правителството направи своята декларация отъ 12 априль 1942 г., като изложи въ нея подробно основните положения, отъ които ще се ръководи въ своята бъдеща дейност.

Народното представителство вече одобри известни мѣроприятия на правителството през последната извънредна сесия на Народното събрание. То ще разгледа съ готовност и всички други въпроси, които ще му бъдатъ представени на обсъждане въ връзка съ тази програма.

Народното представителство, ще подкрепи енергично политиката на правителството, основана на тази декларация, защото върху нейните идейни начала за управление се изграждатъ социалниятъ напредъкъ, стопанското благоденствие и духовниятъ възходъ на нацията.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат третия пасажъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство отбелязва съ задоволство, че народътъ цени и одобрява мѣрките, които правителството взема, за да отстрани всѣка противодържавна дейност.

Българскиятъ народъ, който съ усиленъ трудъ гради напредъка на родината, стои единенъ и сплотенъ, готовъ да защити сигурността на страната противъ всѣко посегателство.

Съ особена радостъ ние отбелязваме грижите на правителството за възстановяване на нормалния животъ на населението въ освободените земи и се надѣваме, че тѣ ще продължатъ съ любовъ и проникновение, за да се излъкуватъ нанесените му отъ робството рани. Пълното съдействие, което това население дава на правителството, е цененъ залогъ за по-скорошното окончателно изграждане на обединеното отечество.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат четвъртия пасажъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народните представители възторжено приветствуватъ нашата войска, горди и доволни, че тя, опрѣна на запазените ни традиции отъ славното наше бойно минало, достойно изпълнява възложените ѝ отъ Ваше Величество, Върховниятъ ѝ вождъ, задачи, че тя непрестанно се усъвършенствува и че е готова да изпълни своя дългъ.

Нашата войска е нашата гордостъ, нашето упование, нашата надежда за свободата и независимостта на обединена България.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат петия пасажъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народътъ чувства последиците отъ свѣтовната война, въ която и България има своя дѣлъ. Войната оказа голѣмото си влияние върху нашето стопанство и държавни финанси. Нуждите на войската, уредбата на освободените земи, засилената консумация, държавното и частно запасяване наложиха извънредни разходи. Необичайната тежка зима и продължителната суша затрудниха още повече развитието на нашето стопанство, защото имаха за последица една незадоволителна реколта.

Мѣрките, които правителството взема за засилване производството, за по-доброто продоволствие и снабдяване на населението, както и за укрепване на благосъстоянието и подобрене на благоустройството въ обединеното отечество, се посрѣщатъ съ вяра, че резултатите отъ тѣхъ ще бъдатъ задоволителни.

Народните представители ги одобряватъ. Тѣ ще одобрятъ и ония мѣрки, които правителството въ бъдеще ще вземе, щомъ тѣ целятъ да нормализиратъ живота и да внесатъ подобрене въ стопанската дейностъ на народа.“

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат шестия пасажъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народните представители увѣряватъ Ваше Величество, че тѣ ще дадатъ на правителството пълната си подкрепа на така водената отъ него външна и вътрешна политика, за да можемъ подъ егидата на Ваше Величество, при ръководството на правителството и съ усилията, наши и на народа, да изградимъ една мощна и социално справедлива национална българска държава.

Нека Богъ излѣе своето благоволение къмъ Ваше Величество, благослови нашия трудъ и запази обединена България!

Да живѣе Ваше Величество!

Да живѣе Нейно Величество Царицата!

Да живѣе Негово Царско Височество Престолонаследникътъ Князь Симеонъ Търновски!

Да живѣе България! (Продължителни ръкоплъскания)

Председател Христо Калфовъ: Които г-да народни представители приемат седмия пасажъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Проектотговорътъ на тронното слово е окончателно приетъ. (Ръкоплъскания)

Г-да народни представители! Поради напредналото време, ще вдигнемъ заседанието. Тръбва да опредѣлимъ дневния редъ за утрешното заседание.

За утре, 18 ноемврий, сръда, 15 ч., въ съгласие съ правителството, предлагамъ следния дневенъ редъ:

Одобрение на предложенията:

1. За разрешаване на Българската земеделска и кооперативна банка да внесе за нуждитъ на служителитъ си безъ вносно мито и др. 1.200 броя мушамы-облѣкло.

2. За оформяване на сумитъ, останали неотчетени презъ 1915-1919 г. въ желѣзопѣтнитъ гари при Главната дирекция на българскитъ държавни желѣзници.

3. За оформяване времененъ износъ въ редовенъ износъ на конопени чулчета, употребявани като амбалажъ на тютюни, описани по износни декларации № № 1212 и 1214, отъ 1 май 1942 г., и др.

4. За одобрение 17. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 26 октомврий 1942 г., протоколъ № 139 — относно продължението до 20 ноемврий 1942 г. на предвидения въ чл. 16 отъ закона за тютюна срокъ за изтрѣгването и изгарянето на тютюновитъ стѣбла.

5. За изплащане на Константинъ Анастасовъ, отъ гр. София, сумата 152.382 л., неправилно събрани отъ стѣпни за глоба по извършена презъ 1924 г. доставка на брашно отъ държавнитъ мини „Перникъ“, за негова сѣтка, извънъ конфискувания му залогъ.

6. За одобрение наредбитъ и постановленията на Министерския съветъ, подлежащи на одобрение въ съз основа на чл. 3 отъ закона за възлагане на Министерския съветъ да взема всички мѣрки за уреждане на сръйския въпросъ и свързанитъ съ него въпроси, издадени отъ 9 юлий 1942 г. до 26 октомврий 1942 г.

7. Второ четене на законопроекта за взаимноспомогателната каса на ученицитъ отъ народнитъ основни и сръдни училища.

Първо четене на законопроектитъ:

8. За признаване дипломитъ на лица, завършили чуждестранни висши училища.

9. За правата, които министритъ могатъ да възлагатъ на длѣжностни лица отъ съответнитъ министерства.

10. За цензоветъ, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители.

Които г-да народни представители приематъ предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 15 м.)

Председателъ: **ХРИСТО КАЛФОВЪ**

Секретари: **НИКОЛАЙ СУЛТАНОВЪ**
СТЕФАНЪ БАГРИЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ** *